

SLOVENSKI JADRAN

LETO II, ŠTEV. 18

Koper, petek 1. maja 1953

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

PRVI MAJ

Letos praznujejo delovni ljudje Jugoslavije 1. maj s prav posebnim zadoščenjem. Minulo leto je prineslo vrsto novih uspešnih bitk na poti k dokončni zmagi v izgradnji socialistične družbe. Nove tovarne, hidrocentrale, melioracije pričajo o neugnani volji in težnji delovnih ljudi naše socialistične domovine, da si postavijo temelje gospodarski neodvisnosti in s tem svobodne lepše bodočnosti. Zaključki VI. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije ter IV. kongresa Socialistične zveze delovnih ljudi so osvetlili vrsto novih teoretičnih postavk, ki jih je praksa socialistične graditve v Jugoslaviji odkrila, odnosno potrdila. Utriranje steze po še neizhojenih poteh graditve socializma zahteva nemalo naporov, smelosti, upornosti pa tudi velikih žrtev — tudi dobre uspehe, lahko pa tudi neuspehe.

Pot v socializem postaja vse bolj jasna, vse bolj privlačna in občutna. Ker dnevno prinaša izboljšanje življenjske ravni ter sproščanje novih produktivnih sil. Vse bolj se vcepilja v zavest delovnega ljudstva prepričanje, da je nosilec boljšega sam, zato zavestni graditelj novih, socialističnih družbenih odnosov. Osnova za to je naše delavsko upravljanje, ki ima za seboj že dvoletno prakso, polno dragocenih izkušenj, ki potiska naprej cel stroj komplicirane ekonomske problema. Iki je poenostavlja in osvaja. Konstatacija, da je danes delavski razred uspešno napravil na lastnih izkušnjah precejšnjo prakso družbenega upravljanja, ne brez naporov in težav, je brez dvoma najlepše zadoščenje, ki ga lahko čuti delovni človek ob letošnjem prazniku 1. maja.

Toda delovni ljudje našega okraja in vse Primorske tja do Soče praznujejo 1. maj z dvojnimi zadoščenjem in zadovoljstvom: Praznik dela in Dan osvoboditve. Pred silo Jugoslovanske ljudske armade in ob splošni vstaji prebivalstva je pred 8-letni položil orožje zadnji okupator na naših tleh. Zavladala je svoboda po vsej Primorski, oblast je prevzel delavski razred. Le v Trstu in Gorici je zaradi izdajstva Sovjetske zveze ponovno legel mrak fevdikalne reakcije, ki se s terorjem drži na oblasti, toliko časa, dokler ne bo enotnost vseh naprednih sil ponovno vzpostavila to, kar so uživali le 40 dni. Nekdanje proslave 1. maja, v kolikor so se lahko vršile so spominjale na vislice, na pobite delavce — zato odpor in upor proti izkoriščanju in zatiranju, povezan z nevarnostjo novih žrtev; — so se danes spremenile v triumf nad za-

tiralcem. Delovni človek je postal sam svoj gospod.

In danes, ko praznujemo 1. maj v znamenju zmage nad zatiralcem in okupatorjem, moramo zaključiti, da je treba to zmago neprestano čuvati in utrjevati. To pa dosežemo, če bomo poglobljali socialistične odnose in dvigali proizvodnjo in proizvodnost, ki sta edina vira večjega blagostanja, če bomo odpravljali ostanke birokratske miselnosti in birokratskih ostankov upravljanja v gospodarstvu, ki predstavlja oviro in eno glavnih nevarnosti za resnične družbene odnose. Če bomo posvečali več skrbi kulturnemu dvigu, za izobrazbo in usposabljanje delovnih ljudi za upravljanje proizvodnje v podjetjih in zadrugah. Če bomo vsak dan skrbeli za vzgojo socialistične zavesti delovnih ljudi ter praktično dokazovali, da je blagostanje posameznika odvisno od naših materialnih možnosti, h katerim mora vsak prispevati po svojih močeh, od katere vsak prejema po svojem prispevku v delu. Razširjati moramo gledanja delovnih kolektivov preko ozkih tehničnih nalog upravljanja lastnega podjetja na bližnjo in širšo okolico, na vas in na mesto, na celo državo. Videti v skupnosti sebe in v skupni sreči svojo srečo in blagostanje, to so naše neposredne naloge in obveznosti ob proslavi letošnjega Prvega maja.

1. maj je praznik vseh delovnih ljudi, delavcev in kmetov in delovne inteligence. Socializem, ki ga zavestno gradi naš človek, prinaša enako srečo za delavce in kmete, za vse, ki se s svojim delom preživljajo.

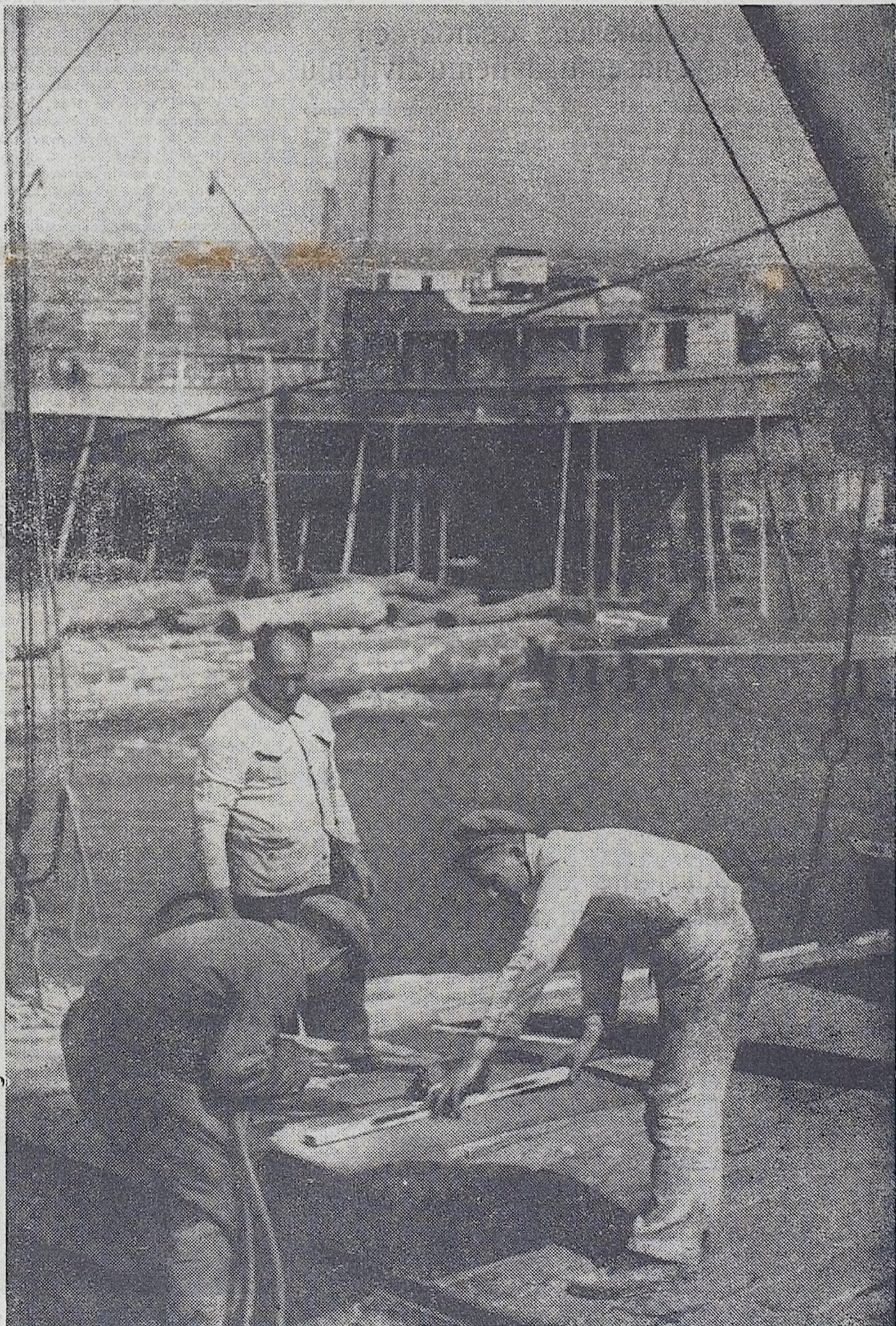
Zatiralec, ki je nekdanj rohnel z gradu, ki se je kasneje skrival v bankah in farovžih, je imel do delovnih ljudi iste cilje in je bil enako sovražen proti delavcem in kmetom. Danes je delovni kmet, nedotakljiv na svoji zemlji, zavesten graditelj socialistične družbe. Toliko bolj, kolikor bolj bo znal iskati oblike takega medsebojnega povezovanja, ki bodo dajale njemu in skupnosti večje koristi. Tisti zagovorniki starega, ki so ostali bolj ali manj skriti v farovžih in drugod kot agenti kominforma v veri, da bo še mogoče izkoriščati nevednost in dobronamerno naivnost poštenih ljudi, pa tudi nacionalni element, se vsak dan prepričujejo, kako hitro se podirajo pregrade in trgajo stare vezi privzgojene miselnosti in da nihče ne bo mogel izravnati iz zavesti vseh naših delovnih ljudi, da je socialistična Jugoslavija resnična

domovina vseh naših delovnih ljudi, brez katere ni svobode, ne blagostanja in socializma.

Zato praznujemo letos 1. maj v znamenju borbe za socializem, v znamenju mednarodne solidarnosti delavskega razreda in vseh delovnih ljudi, v boju za svobodo in za mir, za enakopravnost in prijateljske odnose med narodi, proti moskovski hegemoniji, za vse lepšo, vse bolj bogato, socialistično domovino, Titovo Jugoslavijo. J. B.

Bralcem, naročnikom, sodelavcem, podpornikom, prijateljem in vsemu delovnemu ljudstvu želimo vesel Praznik dela in nadaljnjih uspehov

Uredništvo in uprava
Slovenskega Jadrana

IZ LADJEDELNIC •BORIS KIDRIČ• V PIRANU

Ohranimo tradicije Osvobodilne fronte, delo pa poglobimo v smislu nalog, ki jih terja sedanji čas

Minulo soboto, nekaj pred deseto uro zjutraj, se je zgrnila v unionsko dvorano množica delegatov SZDL. Zastopan je bil slednji kotiček slovenske zemlje. Prav posebno ozračje, ki je tako značilno za naše razmere in se izraža zlasti tem, da postavlja vsak naš človek vse bolj na prvo mesto vprašanje praktičnega dela in novih prijemov, ki naj omogočijo še uspešnejši dvig našega gospodarstva. Živahna diskusija med delegati še pred začetkom kongresa in resnoba, ki je ležala v kongresni dvorani, so že napovedali, da bo ta kongres posvetil kar največjo pažnjo pretrusu zakonitosti, ki uravnavajo razvoj naše socialistične družbe in nakazal smernice, ki bodo omogočile še hitrejšo rast tako našega gospodarstva, kakor tudi naše kulture.

Tovariš Josip Vidmar, predsednik SZDL se je ob otvoritvi kongresa spomnil najprej pokojnega voditelja Fronte tov. Borisa Kidriča, katerega smrt predstavlja za vso jugoslovanske narode tako težko izgubo. Delegati so počastili njegov spomin z enominutnim molkom, skupina delegatov pa je za tem odnesla vence na grobnico narodnih herojev. Kongres se je spomnil tudi pokojnega tov. Nurdorferja, člana glavnega odbora OF.

Resnična socialistična demokracija postaja podlaga našemu javnemu življenju

V svoji dokaj izčrpani razčlenitvi politično-organizacijskih vprašanj, je tov. Breclj ugotovil najprej, da je Ljudska fronta, zdaj Socialistična zveza delovnega ljudstva, izvajala že mnoge zmage, da je naloga IV. kongresa v prvi vrsti kritično premetriti delo Fronte v zadnjih dveh letih na temelju doseženih izkušenj, poiskati še novih prijemov in zagotoviti socialistični družbi še močnejšo in hitrejšo rast. Socialistična Zveza prevzema nase vse širše naloge; naše delovno ljudstvo, ki je v svoji ogromni večini organizirano v tej zvezi, posega vse globlje v celotno družbeno dejavnost in postaja tako odločilna sila v našem napredku. Tov. Breclj pravi: »Da se je odločilen proces, ki je spremenil podobo našega gospodarskega, političnega in družbenega življenja, izvršil v teh dveh letih, ko smo šele v jeku borbe za ustvaritev materialne podlage socialistični graditvi, dokazuje, da je visoka politična zavest delovnih množic in njihova vera v stvar socializma tisti čimtelj, ki je odločil zmago. Ne samo intenzivno udejstvovanje članov Osvobodilne fronte pri organizaciji in utrjevanju delavskih svetov, pri reorganizaciji ljudske oblasti, pri aktivni udeležbi v družbenih organizacijah in društvih, ampak tudi svobodna razprava vseh državnopolitičnih, gospodarskih, prosvetnih in drugih problemov na zborih volivcev, v frontnih, partijskih in drugih organizacijah, vse to je dokaz, da postaja socialistična demokracija resnično politična podlaga vsemu našemu javnemu življenju.«

Dobro gospodarjenje je samo v tem, kar z lastnim trudom ustvarimo

Prihod tov. Marinka na govorniško mesto so delegati pozdravili z burnimi aplavzi. Vprašanja, ki jih razčlenjuje tov. Marinko, so bistvenega pomena za ves naš razvoj. Po važnosti v naši družbi stoji na prvem mestu težka industrija in za njo prihaja še vsa ostala. Brez močne industrije, ni trdne in trajne narodne neodvisnosti, brez močne industrije ne bi mogli preobraziti zaostalosti našega podeželja in z uspehom utrjevati socialistične družbene odnose na vseh popriških družbeno dejavnosti. Naša industrija je napravila v zadnjih letih brez dvoma močan korak naprej tako s stališča dograditve mnogih novih tvornic, toda najpomembnejše s tem, da je prešla vsa proizvodnja z uredbo delavskih svetov neposredno v roke proizvajalcev.

Tov. Vidmar je za tem v svojem govoru poudarjal, da teče ves razvoj jugoslovanskih narodov nezadržno v znaku utrjevanja socializma. Odločen nastop le-teh proti vsem komunističnim spletkam je omogočil v Jugoslaviji globoko preobrazbo celotne družbene dejavnosti, ki se najlepše izraža v demokratizaciji gospodarskega in političnega življenja in še posebno v uvedbi delavskih svetov. »Ne borimo se samo za svoje življenje, za svoj dobrobit in za svoj napredek, marveč se hkrati borimo za dobro ime socializma, v katerem je treba človeštvu z ureditvijo našega življenja dokazati, da je odresilen za ves svet, da je sredstvo za doseg prave svobode, da je sredstvo za doseg globlje in popolnejše demokracije in da je resnično človeški.« (Vidmar).

Po izvolitvi delovnega predsedstva je za tem kongresu sprejel dnevni red, katerega prve tri točke obsegajo tri dokaj izčrpana poročila, ostale pa volitev novega glavnega in nadzornega odbora ter zaključke. O politično-organizacijskih vprašanjih poročila tov. Breclj, o družbeni upravi gospodarstva tov. Marinko in o političnih nalogah SZDL na vasi pa tovariš Boris Kraigher.

Značilno za našo razvojno stopnjo je, da se vedno bolj utrjujejo načela svobodnega združevanja in neposrednega izvrševanja poslov po najrazličnejših družbenih organizacijah in od tod tudi zgodovinska naloga Zveze, da sama svojo politično vzgojo še pospešuje ves naš razvoj v tej smeri.

Tov. Breclj se je zadržal tudi pri vprašanju zamejskih Slovencev, ki jim bo Zveza tudi v bodoče posvečala največjo pažnjo. Če ne bi bilo v Italiji in tudi drugod tako nesramne gonje proti našemu ljudstvu, ki je ostalo izven meja svoje domovine, bi tudi bratska pomoč jugoslovanskih narodov več zalegla. Naši sovražniki, in še posebno tisti v Italiji, so napravili vse, da bi tako pomoč dočela onemogočili. Vse drugače je z italijansko narodno manjšino v Jugoslaviji, ki uživa iste pravice, kakor vsi jugoslovanski narodi. Imperialistična Italija si s tako politiko le izpodbija tla in gotovo je, da s tako politiko ne bo mogla nikdar doseči sporazuma z Jugoslavijo. Po ugotovitvi, da je kominformizem v Jugoslaviji doživel popoln zlom, nadalje, da vatiškanske spletke, ki jih zadnje čase ni bilo malo, niso mogle niti v najmanjši meri zavreti uspešnega razvoja našega gospodarstva in kulture, je tov. Breclj predlagal obširne zaključke, ki naj bi jih delegati presesali v diskusiji. Ena izmed bližnjih nalog Zveze je, da po izvršenem kongresu takoj razpiše volitve okrajnih in občinskih odborov Socialistične zveze.

Uspešna rast naše industrije in trgovine zavisi zlasti od tega, kako hitro bomo uspeli odpraviti različne pomanjkljivosti, nekatere nezdrave pojave, ki nam dnevno povzročajo precejšnjo škodo. Niso redki primeri spekulacije, primeri, ki odkrivajo egoizem in nizko moralno, primeri paničarstva in škodljivega kopičenja zivil. Niso redki primeri, da naš gospodarski sistem našemu delovnemu človeku ni dovolj jase, kar odkriva, da člani naše organizacije niso temeljito proučili zakonitosti našega razvoja, se omejevali pogostoma zgolj na neka formalistična teoretiziranja. Ves naš razvoj teče v smeri vse globlje decentralizacije in bližje smo že taki družbeni razdelitvi viškov, da bo odpadel določen del za kritje občasnih potreb, z vsem

MIHA MARINKO
predsednik SZDL Slovenije

ostalim pa bodo razpolagali neposredni proizvajalci. Tak razvoj pa nam le nalaga, da kar najbolj dvignemo celotno organizacijo naših proizvajalcev. Potrebno je, da ta krepi ne-le svoje strokovne sposobnosti, marveč da hkrati tudi dviga svojo socialistično zavest. Naše blagostanje zavisi v prvi vrsti od tega, koliko bomo proizvajali in od izpolnitve trgovine, v kateri mora prav tako zavladati socialistična zavest. Mnogi naši proizvođači nimajo na svetovnem tržišču nobene prave cene, ker so zanje uporabili preveč časa, da bi jih proizvedli in pa tudi zaradi tega, ker smo mnoge surovine proizvedli prav ob takih pogojih. Gre torej za to, da pomenimo lastno proizvodnjo, gre zato, da dosežemo proizvodno raven razvitih držav. Tega seveda ni mogoče doseči brez porenitve svoje lastne proizvodnje, oziroma brez strokovnega dviga slehernega našega delavca in krepitve naše socialistične zavesti. Ta vprašanja so odločilne važnosti za ves naš družbeni razvoj, za utrjevanje resničnega socializma.

Tov. Marinko se je ob koncu svojega referata dotaknil tudi vloge sindikatov in dejal: »Mislim, da je naša družbena problematika taka, da je težko delati kakršnokoli ločitev med nalogami sindikatov in Socialistične zveze. Če smo v ospredje postavili odgovornost Socialistične zveze in Zveze komunistov kot političnega subjektivnega družbenega faktorja, s tem niti najmanj ni treba omalovaževati pomena dela sindikalnih organizacij. Mislim pa, da smo v našem razvoju prišli tako daleč, da se sindikalne organizacije v pogledu svoje družbene vloge in dela na teh aktualnih vprašanjih ne morejo več bistveno razlikovati od Socialistične zveze kot politične organizacije. To po mojem mnenju velja zlasti za naša mesta in industrijske centre, kjer

bi morali sindikati biti bistven sestavni del Socialistične zveze in kot taki tudi opravljati svoje delo.«

Socialistična zveza seveda ne more mimo gospodarskih vprašanj, kajti od pravega reševanja le-teh zavisi naše blagostanje, zavisi graditev našega socialističnega gospodarstva na splošno. Posegi Socialistične zveze v vsa ta vprašanja so nujni in odločilnega pomena. Vsak naš delovni človek naj postane praktičen socialistični človek, ki razume skupne potrebe, ki se trudi, da je dobro gospodarjenje samo v tem, kar z lastnim trudom ustvarimo!«

Kako bomo zgradili socializem v našem podeželju?

Ne bo pretirano, če rečemo, da je tovariš Boris Kraigher v svojem referatu razčlenjeval naša najbolj pereča in najbolj zapletena družbena vprašanja, ki se nanašajo predvsem na podeželje, na našega kmeta in naše poljedelske zadruge. Med našimi aktivisti je bilo nekaj časa močno razširjeno mišljenje, da so obdelovalne zadruge osnovni člen v borbi za socializem, da jih je treba na vse načine forsirati in danes pa, da pomeni iztop kmetov iz nekaterih takih za drug splošen umik in odrekamje socializmu. Gre tu na vsak način za ekstremizem. Mnoge naše obdelovalne zadruge imajo vse pogoje za uspešen razvoj.

Pri graditvi naše socialistične družbe v podeželju so v prvi vrsti potrebne temeljite priprave, potrebno je, da se vsak kmet strokovno usposablja za delo v obdelovalni zadrugi, potrebno je, da se razvija, da se dviga, tako ga sam razvoj pripelje do tega, da bo spoznal, da je obdelovalna zadruga edini izhod njegovega resničnega napredka. Obdelovalne zadruge so prej ko slej glavni stebel socializma v našem podeželju, toda tako obdelovalne zadruge, ki močno dvigajo proizvodnjo, ki so aktivne zaradi tega, ker so izpolnile proizvodna sredstva in je hkrati članstvo vložilo v proizvodnjo zares mnogo svojega truda. Sam socializem v podeželju pa gradimo tudi drugače in zlasti z dobrimi pripravami na višjo stopnjo proizvodnje oblike, tako da krepimo kmetijsko zadruge, ki nabavljajo stroje in zajamči uporabo teh strojev vsem kmetovalcem. Naš kmet bo moral prej ali slej spoznati, da bo postala ne neki točki njegova razcepjenost glavni vzrok nizke proizvodnje in se bo zategadelj rad združil in ustvarjal krepko obdelovalno zadruge. Naš mali in srednji kmet je v dobri meri že spoznal, da ga je ravno socializem rešil kapitalističnega jarma, ki mu je grozil, da ga bo pomandral, se polastil njegove zemlje in pognal v svet s trebuchom za kruhom. Med našimi kmeti nastopajo določene sile, ki ga zavračajo od boja za socializem in med temi je na prvem mestu sovražna klerikalna propaganda, ki še vedno upa v vr-

**PRESEDSTVO
GLAVNEGA ODBORA
SZDL SLOVENIJE**
Predsednik: Miha Marinko
tajnik: Boris Kraigher
člani: Viktor Avbelj, France Bevk, Marijan Breclj, Tone Fajfar, Janez Hribar, Albert Jakopič, Stane Kavčič, Vlado Krivic, Franc Lubej, Ivan Maček, Zoran Polič, Jože Potrč, Ivan Regent, Jože Bus, Janko Rudolf, Franc Svetek, Maks Snuderl, Vida Tomšič, Josip Vidmar in Boris Ziherl.

nitev starih časov, zavračajo ga nadalje bogati kmetje, ki spekulirajo tako z blagom kakor z delovno silo, si še vedno iščejo duinarjev in na različne načine izkoriščajo malega in srednjega kmeta. Med zelo resnega sovražnika socializma na vasi pa moramo šteti v prvi vrsti samo strokovno in prosvetno zaostalost. Potrebno je, da se naš kmet seznaži z modernim in zares umnim gospodarstvom, da se poslužuje novih metod obdelovanja zemlje, gojenja živine, sadjarstva itd. Da bi onemogočili širjenje klerikalizma, da bi onemogočili sploh njegovo razdiralno dejavnost in pa zlasti še zaradi tega, ker je vera dočela zasebna zadeva, je potrebno, da se Cerkev kar najstrožje loči od države.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Sporod prvomajskih prireditev v koprskem okraju

KOPER

1. maj: Ob 6. budnica, ob 10. pomorska regata (Vela klub), ob 14. motorne dirke okoli Semelede, zvečer ljudsko razjanje.
2. maj: Ob 9. streljanje v tarčo na prostem, ob 9. na stadionu mladinska lahkoatletska tekmovalnja, dopoldne tekme z vrečami in druge igre na trgu Brollo, ob 13. odhod udeležencev motornih dirk (na kronometer) Koper—Buje—Koper, ob 16. nogometna tekma, v kinu dokumentarni alpinistični film, ob 20. predstava in Ljudskemu gledališču in razne plesne prireditve.
3. maj: Ob 8. v prostorih VUJLE šahovski turnir, ob 9. kolesarske dirke okrog Semelede, popoldne nogometna tekma in nadaljevanje balonarskega turnirja, ob 17. kofarkarska tekma, ob 17. tombola Aurore na Titovem trgu, ob 20. in Ljudskemu gledališču »Vesel večera«.

PIRAN

1. maj: Telovadni nastop s prostimi vajami in vajami na orodju, popoldne mednarodna nogometna tekma KAC (Celovec) — Piran. Zvečer prosti zabava in tombola.
2. maj: Glasbena revija italijanskega kulturnega krožka in izlet. Popoldne jadralske regate in mladinski turnir v namiznem tenisu, dami in šahu.

IZOLA

1. maj: Telovadni nastop, kolesarske dirke in lahkoatletska tekmovalnja.
2. maj: Razni izleti v Vipavo, Bovec, k izviru Soče, v Idrijo, Cerkljo, Postojno in v partizansko bolnico »Franja« Tombola na trgu.
3. maj: Nogometna tekma slovenske lige Krim (Ljubljana) — Izola.

Pogled na unionsko dvorano med kongresom

S kongresa Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije

(Nadaljevanje z 2. strani)

Vprašanje dviga naše poljedelske proizvodnje je že zaradi samega dosežanega ustroja kmetijstva eno izmed najbolj zamotanih in mu moramo prav zaradi tega posvetiti največjo pažnjo. Vložiti moramo prav vse sile, da pospešimo razvoj socializma na deželi. Da bi v tem delu uspeli in dosegli še boljše uspehe, moramo zlasti člani Socialistične zveze na vasi vložiti vse svoje sile in največji svoj trud.

Zanimanje za referat tov. Borisa Kraigherja je bilo izredno veliko, kar pa ni nič čudnega, če pomislimo, da so delegati zastopali tudi najširše kmečke množice, če pomislimo, da se prav v poljedelstvu pojavljajo vprašanja, ki so še posebno zamotana in težka zaradi tega, ker nimamo še niti dovolj strokovnega kadra kakor tudi tehničnih sredstev, ki naj bi s svoje strani omogočali hitrejši dvig zlasti naših obdelovalnih združenj.

DISKUSIJA PO REFERATU

Kongres SZDL v Ljubljani je dokaz upornega iskanja oblik dela, ki našemu gospodarstvu jamčijo, da bomo dosegli zaželeno ustaljenost in meditev take proizvodnje in razdelitve blaga in dobrin, ki bodo obnem vir trajnega blagostanja. Kakor je že skoroda povsod popolnoma prodril duh praktičnosti, ki našega človeka odločno veže na proizvodnjo, mu vliva zanjo veselje in omogoča dnevene uspehe, se je tudi na kongresu pokazalo, da so bili delegati pripravljani, da se na temelju referatov kar najbolj poglobijo v vsa tista vprašanja, ki so odločilne važnosti za ves razvoj naše socialistične družbe. Ko je predsedstvo delegatov predlagalo, da se razdelijo na tri skupine, ki po svojih potrebah ločeno diskutirajo, da se bi tako kar najuspešneje seznanjali zlasti z vsebino referatov, so vsi delegati sprejeli ta predlog z največjim veseljem. Tako je kongres prav za prav nadaljeval z delom ločeno na treh mestih. Diskutantov je bilo zaradi take delitve dela, lahko rečemo, še enkrat več. Diskusija je trajala v nedeljo ves dan in se zaključila šele proti večeru.

Izredno zanimive so ugotovitve nekaterih delegatov, ki so diskutirali o vprašanjih, ki jih je obdelal tov. Kraigher, kakor na pr. vprašanje učnih načrtov v naših šolah in zlasti

na učiteljskih. Naš učitelj bi moral vedeti mnogo več o kmetijstvu na splošno in le tako bi lahko še krepkeje pomagal v boju za socializem na vasi. Ugotavljali so obenem, da mora v naših šolskih programih prevladati duh praktičnosti. Naši dijaki naj se učijo zlasti tisto, kar jim bo najbolj služilo pri graditvi naše socialistične družbe.

Zo zaključenih diskusijah so se v ponedeljek zjutraj delegati ponovno zbrali v uniojski dvorani. Komisije, ki so vodile diskusije po treh referatih, so predlagale v odobritev sklepe. Po prečitaniu sklepov glede dela na vasi, se je pojavil v dvorani tov. Edo Kardelj. Na nogah je bila v tem trenutku vsa dvorana in mu živo vzklakala.

»SAMO LJUDJE, KI VEDO KAJ HOČEJO IN KAM HOČEJO, SE BODO LAHKO VSELEJ ZNASLI«

Tov. Kardelj je poudaril, da je naša ekonomska politika na vasi naš največji politični, a v nekem smislu tudi naš najvažnejši gospodarski problem. Velika raznovrstnost problemov, ki se tu pojavljajo zahteva največje previdnosti in zlasti pa odpo ved administrativnim ukrepov na gospodarskem področju našega podeželja. Uredba o imovinskih odnosih v zadruožah je neke vrste mejnik v socialističnem razvoju naše vasi. Naši sovražniki se tu in tam oprijemljejo suhe veje s trditvami, da je socializem na vasi doživel poraz, da se je umaknil iz boja in še kaj podobne nevarnosti. Krepitev naše nega. Take porole ne predstavljajo drobne kmečke posesti ne more pomeniti koraka nazaj, ravno tak krepitev je v očitnem pritošlovju z željami zemljiških bogatašev in kapitalistov na splošno. Ekonomska slabost individualnega kmečkega gospodarstva pa zahteva odločno socialistično preobrazbo našega kmetijstva. Kulaki, vaški elementi, spekulirajo ravno z revnim kmetom toda pomoč socialistične družbe ne bo dovolila, da delovni kmet propada, podprla ga bo na najrazličnejše načine, ker tudi nima interesa, da bi ga nasilno razlaščala in tirala v tako gospodarsko obliko, za katero on sam še nima potrebne priprave. Ko bo prišel čas, se bo že sam odločil za tisto, kar bo njemu in tudi družbi prav.

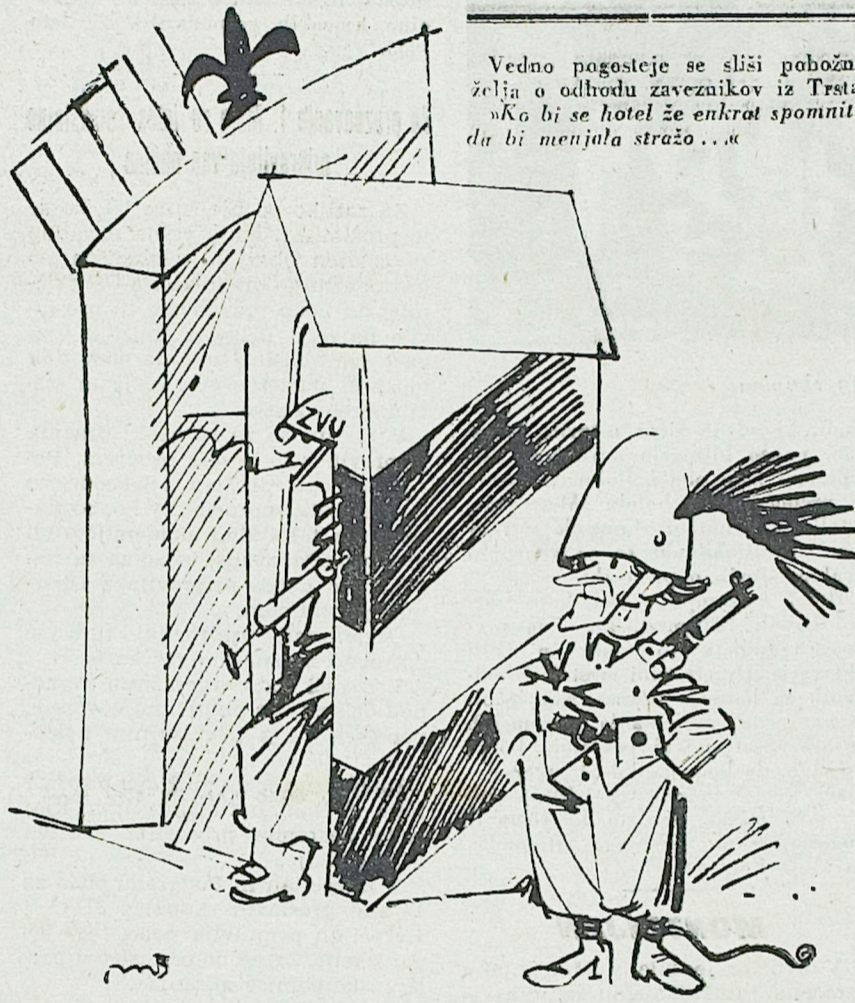
ZAKLJUČEK KONGRESA

Od 847 izvoljenih delegatov se je volitev udeležilo 824 delegatov. V

glavni odbor SZDL je bil izvoljen nov glavni odbor, v katerem so zdaj najbolj izkušeni slovenski politični, gospodarski in kulturni delavci, kakor tov. Miha Marinko, Boris Zihel, dr. Aleš Bebler, Lidija Sentjura, Vda Tomšič, Janez Vipotnik, Ivan Regent, Boris Kraigher, Julij Beltram, Viktor Avbelj in še mnogi drugi. Kongres SZDL je zaključil svoje plodno delo v nedeljo zvečer.

Obvestilo naročnikom

Obveščamo cenj. naročnike, da je današnji številki prvič priložena naša stalna priloga »Kmetijski vestnik«, ki ga bodo prejemale vsi naročniki brezplačno.

Vedno pogosteje se sliši pobožna želja o odhodu zaveznikov iz Trsta. »Ko bi se hotel že enkrat spomniti, da bi menjala straža...«

De Gasperi je imel v ponedeljek govor v milanskem gledališču »Lirico«. To je prvi govor italijanskega predsednika v letošnji volilni kampanji. Kar se tiče notranje politike, je De Gasperi opravičil zadnje protustavne mere v parlamentu, ki so jih demokrščani podvzeli proti kominformističnemu poizkusu, da se čimbolj zavleče sprejetje novega volilnega zakona, kot težnjo »za vzpostavitev čimvečje demokratične osnove v Italiji«.

Kar pa se tiče zunanje politike, je bil De Gasperi zanimiv predvsem zaradi trditve v zvezi s Trstom. Na koncu bomo videli, da je to pravcato igračkanje z nameni, da se prikaže irendentistično aktivnost italijanskega zunanjega ministrstva. Ta irendentistična aktivnost pa naj bi bila dokaz, da se demokrščanska stranka vseskozi zavzema za rešitev Trsta prav tako kakor kominformovci in skrajna desnica, ki jo tvorijo fašisti in monarhisti.

De Gasperi je najprej rekel, »da je vprašanje Trsta tašne narave, da ga mora diplomacija (italijanska, naša opomba) vseskozi izkoriščati, tudi če ni vedno primerno, da se o njem govori.« To so njegove besede. Na vsak način ni pravilno tolmačenje, ki so ga dale v zvezi s to trditvijo nekatere italijanske radijske postaje, češ da je v tej izjavi dokaz, da ni Italija tista, ki zastruje tržaško vprašanje. To ni točno, kajti če bi to tako bilo, ne bi smela irendentistična zgodovina beležiti razne 20. marce in neprestane kampanje proti Jugoslaviji ter colni B. Zgornji stavek je dosti bolj važen po njegovem prvem delu, kakor po drugem.

De Gasperi je rekel, »da mora italijanska diplomacija stalno izkoriščati tržaško vprašanje«. To je kaj zgovorna izjava, ki pove, da ne

De Gasperijevo igračkanje v volilni kampanji

gre De Gasperiju in njegovi vladi samo za tržaško vprašanje, temveč da izkorišča to vprašanje tudi pri raznih drugih problemih, ki nimajo nikakršne zveze s Trstom. Ta izjava zveni tako, kakor da ima Italija namenoma korist pri tem, da se rešitev tržaškega vprašanja čimbolj zavleče in da se to vprašanje izkorišča še za širše italijanske zahteve.

De Gasperi je temu dodal, »da takrat, ko se ne govori o tržaškem vprašanju, je to zaradi tega, ker skušajo Italijani pospešiti povezavo in razgovore druge narave«. To je velika laž. De Gasperi izkorišča za odgovor prav tiste postavke in predloge, ki jih je Jugoslavija že neshetokrat dala z namenom, da se na kak način izboljšajo odnosi med Jugoslavijo in Italijo. Predsednik Tito je že nekajkrat povedal, da, če Italiji trenutno ni zato, da se reši tržaško vprašanje, naj se razvijajo med obema državama vsaj tesni gospodarski in kulturni odnosi, ker bo to pozneje nedvomno omogočilo, da se reši tudi tržaško vprašanje. Toda gospodarski odnosi so še danes zelo šibki, o kulturnih odnosih pa je bolj, da ne govorimo. Jugoslavija ima razvite trgovske zveze z Nemčijo in severnimi deželami, kljub temu da so slednje tako daleč od nas, z Italijo pa jih ne more imeti navzlic dejstvu, da bi bilo to zelo koristno nam in Italiji zaradi tega, ker smo si sosedje in ker gojimo medsebojno zaupanje v gospodarsko zmogljivost o-

beh držav. Italijanska vlada noče teh zvez. Ve, da če bodo enkrat vzpostavljene, se bo posledično pojavila možnost za rešitev tržaškega vprašanja, kar pa Italiji ni v prid. Kakor smo prej rekli, je zanjo tržaško vprašanje platforma za druge sumljive mednarodne podvige.

Toda s tem še ni konec. De Gasperi je privlekel znova na dan tristransko deklaracijo, ki je bila zadnje čase po neki pametni zamisli zaprta v predalu miže italijanskega predsednika. Način, kako jo je omenil in kdaj, priča, da gre za volilni manevar v prid demokrščanske stranke in vlade. Toda »nova res« v tej zadevi je, da De Gasperi javno poziva Sovjetsko zvezo, naj tudi ona pristane na tristransko deklaracijo in jo opozarja na to, »da je Molotov rekel Nenniju, da Rusija ni mogla doslej sprejeti te italijanske prošnje le zaradi obljub, ki jih je dala Rusija Jugoslaviji v času vojne«. Najprej naj povemo, da je ta izjava Molotova (De Gasperi ni povedal, kdaj je bila dana) posredno zgovoren dokaz, da je Rusija obljubljala samo zaradi trenutnih političnih pogojev in da bi ona obljubo enostavno preklicala, kadarkoli bi ji to koristilo, kakor je bilo s Koroško.

De Gasperijev poziv očitno odkriva vlogo italijanskega petolizništva v Evropi. S komer koli, tako govori razumna logika italijanskih diplomatov, samo z Jugoslavijo ne. Ne samo to. Po De Gasperijevi iz-

V KOREJI SE VEDNO NI PRIČAKOVANIH REZULTATOV

Obnovljena pogajanja za premirje na Koreji začnkrat se niso prinesla nobenega napredka. Na prvi seji je general Harrison izjavil, da načrt šestih točk, ki so ga predložili severni predstavniki za rešitev vprašanja vojnih ujetnikov, ni ne razumen, ne konstruktiven. Vodja severne delegacije je namreč zahteval, naj se ujetniki, ki se ne bi hoteli vrniti domov, za 6 mesecev internirajo v nevtralni deželi. Po njegovem je to »primerno in potrebno razdobje«, in dodal, da Svica ni prikladna kot nevtralna država za internacijo ujetnikov.

General Harrison pa je dejal, da je dovolj, če se ujetniki, ki se upirajo internaciji, internirajo za dva meseca v raznih korejskih krajih,

pod nadzorstvom nevtralne države. Dejal je tudi, da je severni predlog, naj bi ujetnike prepeljali za 6 mesecev v nevtralno državo, »samo posreden poskus, da bi jih prisilili k povratku domov.« Na vprašanje novinarjev, ali bodo pogajanja prekinjena, če severni ne bodo dali bolj konstruktivnih predlogov, je Harrison odgovoril, da je prezgodaj, da bi lahko rekel končno sodbo.

PORAZ DEGOLISTOV NA OBCINSKIH VOLITVAH V FRANCIJI

V nedeljo je bil v Franciji prvi del občinskih volitev, ki se jih je udeležilo 24.800.000 oseb. Volilna udeležba je bila precej višja kot so predvidevali, zlasti po manjših mestih. Glavna značilnost nedeljskih volitev je hud poraz degolistov. Samo v Marseillesu so nazadovali od 102.000 na komaj 19.000 glasov. Z njihovimi glasovi so se okoristili predvsem neodvisni, skupina republikanske levice, nekoliko pa tudi ljudsko republikansko gibanje. Kominformisti so v glavnem ohranili svoje pozicije, razen na podeželju, kjer so izgubili več občinskih uprav. Socialistična stranka je nekoliko napredovala, večinoma na račun kominformistov.

ZASEDANJE ATLANTSKEGA SVETA

Prejšnji teden je bilo v Parizu zasedanje Atlantskega sveta, na katerem so določili dokončni vojaški program za leto 1953 in začasni program za leto 1954. Med drugim so se sporazumeli tudi o načrtu za izgradnjo »podstavbe« (letališča, telekomunikacije, naftovodi, pomorska oporišča in pristaniške naprave, radarska mreža). Glede sovjetskih pobud so se strinjali, da bodo ugodno sprejete, kolikor bodo dogodki pokazali, da pomenijo resničen napor za olajšanje mednarodnega položaja. Nič pa se ni zgodilo — je rečeno v zaključnem poročilu — kar bi moglo »konkretno olajšati osnovno grožnjo proti varnosti svobodnih narodov«.

V obveščenih krogih sodijo, da je Atlantski svet sestavil tudi tajni program začasnih ciljev NATO za leti 1955 in 1956. Do konca 1953 naj bi se povečala obrambna moč NATO za 6 divizij in 1000 letal, ko bo atlantsko poveljstvo razpolagalo v Evropi s 5000 letali.

MOSKOVSKA »PRAVDA« JE OBJAVILA EISENHOWERJEV GOVOR

Sobotna »Pravda« je objavila na tretji strani celotno besedilo govora, ki ga je imel 16. aprila predsednik Eisenhower, na vsej prvi strani pa je objavila odgovor na ta govor. Ze samo dejstvo, da so v Moskvi objavili govor predsednika ZDA v celoti, predstavlja precejšnje presenečenje. Vsi izvodi »Pravde« in »Izvestij« so bili v Moskvi že v jutranjih urah takoj razprodani.

»Pravda« je objavila svoj odgovor na Eisenhowerjev govor v zmerem tonu, kar pomeni znatno spremembo v primerjavi z običajnim zmerjanjem ZDA in svobodnega sveta. Seveda pa je v odgovoru še vedno vse polno miroljubnih fraz in premalo konkretnih naporil, kako bi rešili sporna vprašanja. V Beogradu so sprejeli pisanje »Pravde« s precejšno rezervno. »Borba« med drugim ugotavlja, da je odgovor »Pravde« izzval upanjanje, ker so izbrali dostojnejši ton, ki daje vsaj možnost za razgovore, in hkrati razočaranje, ker se ponavlja stara Stalinova pesem, čeprav jo pojejo z novim, malo nižjim tonom.

POPLAVA LETAKOV OB ZAČETKU VOLILNE KAMPANJE V ITALIJI

V soboto se je začela v Italiji s Scelbovim govorom v Rimu volilna kampanja. Samo v soboto in nedeljo je bilo nad 2.300 zborovanj. Scelba je s svojim govorom v glavnem razočaral politične opazovalce, ker ni povedal ničesar novega. Prepričeval je Italijane, za koga naj glasujejo, na pa znal povedati zakaj naj bi glasovali prav za demokrščane. Osnovna Scelbova teza je bila: volilna borba se vodi za alternativo — demokracija ali totalitarizem.

Propagandistični stroji glavnih italijanskih strank so začeli delovati a vso brzino. Ulice so zasute z letaki in lepaki. Za zborovanja se mibilizirali vse stranke veljake.

Ze tretja odrska igra v Krkavcah

Prejšnjo nedeljo so imeli v Krkavcah veliko kulturno prireditev. V majhno, komaj 15 kvadratnih metrov veliko, učilnico se je v bore pol ure natlačilo 250 ljudi. Okrog sto ljudi pa je ostalo zunaj, ker niso mogli v učilnico. Nestopno so vsi pričakovali začetka. Kmalu se je na odru prikazala folklorna skupina v narodnih nošah, ki je ob spremljevanju harmonike doživljeno izvedla venček slovenskih narodnih plesov. Gledalci so jih za enomesečni trud v učenju in dober nastop nagradili s ploskanjem. Nato se je začela ljudska igra s petjem in petih dejanjih — Jurčičev Domen — tretja odrska igra v Krkavcah. Gledalci so z občudovanjem sledili prizorom na odru. Teško je reči, kdo je najbolje

rdečile v izložbah tudi prve česnje in smo jih dočakali. Dne 26. aprila so že prinesli v Koper prvi letošnji rdeči sad in so bile po — 300 din kg. Res je cena precej popoprana, kot pravijo ljudje, vendar so hitro izgubile iz izložb. Kaj hočemo, prvi sad je le prvi in ga vsakdo rad pokusi. Upamo, da bo po sedanjem res izdatnem dežju kmalu založen trg z mehko zelenjavo in dobrimi česnjami in to po cenah, ki bodo — vsem dosegljive.

Prvi letoviščarji prihajajo v Piran

V hotelu »Metropole« v Piranu so že sprejeli prve letoviščarje. Iz tovarne avtomobilov BMW iz Münchena v Nemčiji je prišla skupina 100

Krkavska igralska skupina

igral kajti vsakemu je vloga pristojala. Važno je to, da je v igri nastopalo dvajset ljudi. Več kot polovica teh je bila prvič na odru. Od graščaka Sove do herca Urha zaslužijo vsi igralci veliko pohvalo. Tudi pevski zbor je v igri ubran zapel, elasti pesem v tretjem dejanju, kjer je zapel Domnu v slovo. Ob tem prizoru je iz marsikaterega očesa kanila solza.

Gledalci so igro prav dobro razumeli, čeprav od časa do časa ni bilo prave tišine. Pri taki prenatrpanosti, je to popolnoma razumljivo. Ponoven dokaz, kako Krkavceni nujno potrebujejo dvorano za prireditve. V Novi vasi so jo zgradili v petih mesecih.

Ob zaključku predstave je tajnik Zveze slovenskih prosvetnih društev tov. Jernej Humar poklonil dramskemu odseku diplomo za uspešno in pošteno delo. Drugo diplomu pa je poklonil učitelju Marušiču za njegovo uspešno kulturno-prosvetno delo na vasi. Za obe diplomii se je zahvalil učitelj, ki je obljubil, da bo društvo že naprej razvijalo in izpopolnjevalo svojo dejavnost.

Kodari

V Koprju bodo ustanovili društvo prijateljev mladine

V četrtek, 23. t. m., je bila seja okrajnega pionirskega sveta v Koprju, na katero so povabili tudi zastopnike množičnih organizacij, učitelje in druge, ki se zanimajo za delo z mladino. Ustanoviti mislijo namreč Društvo prijateljev mladine, ki bi poleg pionirjev zajelo tudi ciobane, mladino in celo starše.

Diskusija je pokazala, da bi bilo tako društvo zelo potrebno in koristno, saj je na tem področju nešteto problemov, ki bi jih bilo treba rešiti. Društvo je potrebno prav sedaj, ko naloge oblasti prehajajo na družbene organizacije, ko hočemo vzgojiti poštene in socialistično zavedne ljudi, kar je predpogoj za izgradnjo socializma.

Na seji so izvolili iniciativni odbor, ki bo začel s pripravami za ustanovni občni zbor, ki bo moral biti čimprej, da bodo lahko začeli s konkretnim delom.

Prvi grah - 16. aprila prve česnje 26. aprila

Končno bo zemlja vendar začela vračati kmetom in zadrugnikom vložene stroške in delo. Kazalo je za maček zelo slabo. Tako težko pričakovane pomladnega dežja, ki bi zbudil v zemlji — vse rastne sile, ni in ni hotelo biti. Čas pa kljub vsem oviram le prinese svoje. Tako je bil prvi grah v stročju na trgu še 16. aprila in je bila cena 220 din za kg. Čakali smo, kdaj se bodo po-

NOVE UREDBE VOJAŠKE UPRAVE JUGOSLOVANSKE GONE STO

Komandant Vojaške uprave polkovnik Miloš Stamatović je izdal 10 novih uredb, s katerimi se razširjajo na jugoslovansko področje Tržaškega ozemlja nadaljnji jugoslovanski zakonski predpisi. Najvažnejši od teh je zakon o socialnem zavarovanju delavcev in nameščencev ter njihovih družin, s čimer se bodo pravice delovnih ljudi našega področja še bolj razširile. S posebno odločbo se znižajo prispevek za fond o vzdrževanju zgradb od dosedanjih 70 % najemnine na 50 %. Nadalje se razširjajo na to področje uredbe o razdelitvi fondov za vzdrževanje zgradb, o dajanju v zakup poslovnih prostorov, o imovinskih odnosih in reorganizaciji kmečkih delovnih zadrug, o zoključnih računih gospodarskih organizacij za leto 1952, o organizaciji gozdarsko-tehnične pomožne službe in o prijavljanju bivanja. Uvaja se tudi popolni dekadni sistem za prodajo alkoholnih pijač v javnih lokalih in se izdaja pooblastilo okrajema Koper in Buje za določanje davčnih stopenj in davčnih olajšav na dohodnino kmečkih gospodarstev za leto 1953.

Za praznovanje 1. Maja se letos samostojno pripravljajo vse občine

Za razliko od prejšnjih let, ko se je proslava 1. maja vršila navadno za celoten okraj le v središču, so letos občinske organizacije OF sklenile, da bodo praznovale in proslavile največji delavski praznik vsaka v svoji občini, tako da bodo dali možnost udeležbe čim večjemu številu prebivalstva.

V Sežani so za ta veliki praznik pripravili zelo pester program. Poleg nastopa društva »Svobode« za igro in kulturno prireditvijo, bo nastopilo s telovadno akademijo tudi društvo »Partizan«, ki se za ta nastop zelo dobro pripravlja z izbornim programom.

Organizacije pripravljajo tudi vse potrebno za splošno razvedrilo.

V Divači bodo organizirali mimohod delavstva s političnim govorom, popoldne pa z fizikalnim nastopom.

Intenzivno se za proslavo pripravljajo v Komnu in Dutovljah, kjer bodo nastopila prosvetna društva in gimnazije.

V Herpeljah in Podgradu bodo do 1. maja proslavili skupaj z JLA. V Herpeljah pripravljajo poleg tega organizacija Zveze borcev izlet v partizansko bolnico »Franja«.

Z organizacijo proslav in raznimi nastopi bo praznovanje 1. maja vidno prav v vseh naših vaseh kot najlepši praznik delovnega ljudstva. V. J.

Proslava 27. aprila na Škofijah

Ker je bila dvorana v zadrugnem domu v Škofijah v nedeljo 26. aprila zasedena, smo imeli proslavo že 25. aprila.

Na proslavi so sodelovali: pionirska igralska družina z enodejanko »Skržate«, recitatorji te skupine; prav tako sta recitirala tudi dva mladince. Nastopil je mladinski pevski zbor s sledečimi pesmimi: »Pesem o svobodi«, »Domovina« in »Soča«. Pomen praznovanja 27. aprila pa je podal v svojem govoru tov. Kosmina Rudi. Po proslavi je bila kinopredstava. Proslava je lepo uspela, ljudstvo je z zadovoljstvom zapuščalo dvorano. Renar Nada

Divača

Na občnem zboru kmetijske zadruge smo zvedeli, da je ta imela 187 tisoč dinarjev čistega dobička, kar je vsekakor dosti, če pomislimo, da je to samo od potrošnje. Pri nas namreč ni nobenega odkupa kot pri drugih zadrugah, ki odkupujejo sadje, vino, drva, oglje in drugo. Zadrugi v Obrovu in Slivju se ponašata z milijoni dobička. Mi se moramo zadovoljiti tovarništvu Rudiju Mevlji, ki je duša zadruge in opravlja posle tajnika, blagajnika in še poslovojde. Po osem ur na dan streže ob pomoči ene nameščence, zvečer pa sestavlja obračune. Prevzel je tudi odkup živine in kaže, da bo prevzel tudi mesnico. Nekateri člani so mnenja, da bi se železničarska zadruga Timav na postaji združila s kmetijsko zadrugo. To utemeljujejo s tem, da dela konkurenco. Na splošno pa prevladuje

mnenje, da je zdrava konkurenca kar potrebna in je v korist ljudstvu.

Zadruga bo sprejela kot podružnico matavunsko zadrugo, ker nima pogojev za samostojen obstoj. Kot poslovalnica bi bila sedanja matavunska zadruga odprta tri dni v tednu, ponedeljek, sredo in petek.

Od čistega dobička bodo prejeli člani, ki so ostali še naprej člani in podpisali novo pristopnico z jamstvom vsak po 500 din, člani upravnega odbora vsak po 1000 din nagrade, ostalih devet tisoč pa bosta razdelila poslovodja in prodajalka. Člani nadzornega odbora pa ne bodo dobila nič, ker niso nič zaslužili. Vsem članom, ki niso podpisali jamstva, bodo izplačali deleže in jih izključili iz zadruge.

Ker se je upravni odbor izkazal za dobrega, je bil izvoljen še za naprej. Nekateri člani so sicer ugovarjali, češ da so doslužili rok, pa so bili ljudje mnenja, naj kar ostanejo, ker so že izkušeni.

Kraševce

Koloradski hrošč se je pojavil

V torek dne 21. aprila je kmet v vasi Smarje pri Sežani na njivi, kjer je krompir komaj vzkli, opazil prve koloradske hrošče. Komaj vzkli nezne rastline so žrli z vso slastjo. Po bolj natančnem pregledu jih je na isti njivi nabral in napolnil celo škatljico.

Kmetijski strokovnjaki napovedujejo letos množičen pojav tega škodljivca po vseh krompirjevih nasadih.

Vreme gre namreč letos temu velikemu škodljivcu zelo na roko — suhi sončni dnevi v vsej pomladi so ga mrčes zelo zgodaj prebudili in ga spravili na plan, da sedaj takorekoč že čakajo na njivi, kdaj vzklije krompir.

Okrajni LO in občinski ljudski odbori kot tudi kmetijske zadruge se z vso resnostjo pripravljajo za borbo proti temu zavratnemu sovražniku naših krompirišč.

Za uspešno borbo bo treba v letošnjem letu vsako nedeljo izkoristiti za množične preglede krompirišč, kmetje sami pa bodo morali vsa svoja krompirišča neopustano škropiti z arzenatom in DDT preparati. Samo s intenzivnim množičnim nastopom vseh kmetov, z vsemi razpoložljivimi sredstvi bomo lahko preprečili uničenje krompirja. V. J.

Goriške žene zadružnice pomagajo reševati gospodarsko vprašanje

Zveza žena-zadružnic na Goriškem ima nad 3000 članic. Žene se zanimajo za reševanje gospodarskih vprašanj, organizirajo sole, tečaje in seminarje ter izpopolnjujejo svoje znanje.

V partizanski vasi Lokve so žene-zadružnice uspeli, da je kmetijska zadruga prevzela stroške za čipkarski tečaj, ki so ga organizirale na čast desetletnice vstaje primorskega ljudstva. Podobni tečaji so tudi po drugih vaseh. Na Goriškem Krasu in v Črnem vrhu pa so tečaje že zaključili. V Čepovanu, Dolu, Otlici in

na Kovku so čipkarske sole, ki jih obiskuje 160 gojenk. Žene so spoznale, da morajo svoje znanje izpopolniti, ker je tuji trg vedno bolj zahteven. Italija je bila svoj čas največji odjemalec primorskih, ali idrijskih čipk. Iz Idrije se je izdelovanje čipk preneslo še v druge kraje Goriške.

ip—

Odkritje Bovškega vintgarja

Bovški predel tolminskega okraja skriva še veliko naravnih lepote. Taka naravna privlačnost sta za turiste slap Boka pri Žagi in Sušec pri Srpenici. Vsako leto je bilo v teh krajih polno turistov, toda nihče ni odkril teh dveh posebnosti. Slap Boka je sicer viden z glavne ceste in je privlačeval turiste, niso pa mogli do njega, ker je bil kakih 60 metrov visoko v steni. Turistično društvo v Bovcu je do izvira speljalo stezo. Potrebno je bilo vsekati pot v skalo z miniranjem in je sedaj pot do slapa odprta. Pogled v dno slapa je nekaj veličastnega.

Prav tako do sedaj ni nihče izmed turistov vedel, da ima Sušec pri Srpenici tako lep tolmun in da se voda s tako občutno lepoto prebija skozi skalo, v katero si je v tisočletjih utrla strugo. Ob odkritju, ki bo 2. maja, bodo Sušec preimenovali v Bovški vintgar. Tudi tu ureja turistično društvo iz Bovca steze, mostiček in gorske nasade.

Novo in nove naravne lepote odkriva obiskovalec na Bovškem, ki bo od sedaj naprej imelo novo privlačnost — Bovški vintgar — ki se bo lahko kosal v lepoti z znanim Vintgarjem pri Bledu.

V GAJNARJIH Je zaključen tečaj RK

Dekleta so se dobro odrezala. posebno čentviška, čeprav so pretežno kmečka dekleta in so bila z delom na polju preobremenjena, vendar so našle čas, posebno zadnje dni, da so posvetila marsikatero urico učenju snovi, ki so jo pridobila na tečaju.

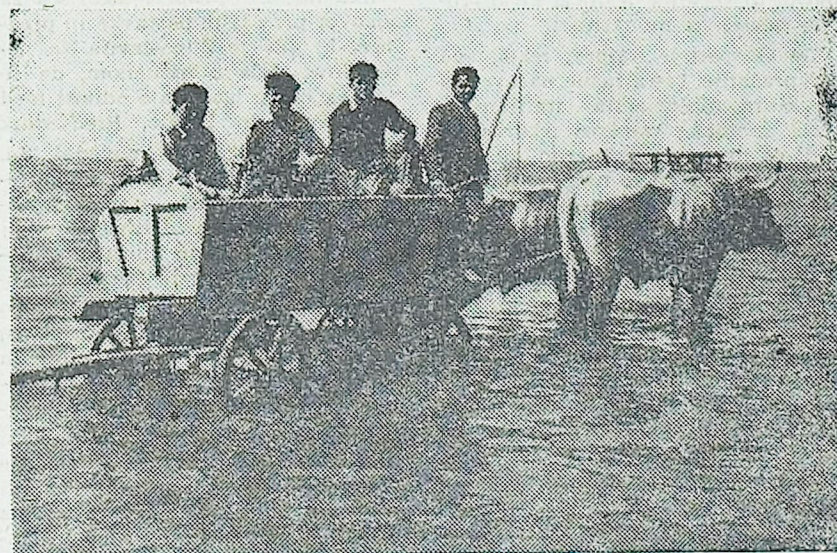
Vsekakor je bil ta tečaj izredno vreden za vso žensko mladino. Saj, posebno po vaseh, dekleta kaj malo slišijo o stvarih, ki so jih prav na tečaju slišala. Zato je razumljivo, da so se povsod dekleta res zanimala za tečaj in ga redno posečala. Da je ta trditve pravilna, lahko sklepamo iz izpitov, saj jih je največ napravilo z odličnim uspehom, manj kot dober ni imela nobena.

Zato se vsi predavatelji priključujemo čestitkam tov. Bogomila in jim želimo v nadaljevalnem tečaju še več uspehov.

Na koncu pa bi se rad obrnil v imenu tečajnic na kmetijsko zadrugo v Gajnarjih in Begunjah, naj bi po možnosti prispevale kaj za izlet tečajnic. Rade bi si namreč ogledale le majhen delček lepote, ki jih ima naša domovina. Upamo, da ne bomo našli na gluha ušesa, saj so nam doslej vedno ravno KZ priskočile s svojimi prispevki na pomoč.

Tečajnice jim bodo zelo hvaležne.

I. V.

Letošnji prvi kopalci

do Jadrana

V Cerknem so ustanovili turistično olepševalno društvo

Prejšnji četrtek je bil v kinodvorani ustanovni občni zbor turističnega olepševalnega društva. Inicijativno za ustanovitev je dala turistična Zveza Slovenije, ki je dala novostavljeno društvo denarno pomoč v znesku 150.000 din.

Da je bilo za občni zbor veliko zanimanje, je pokazala udeležba, dvorana je bila zasedena do zadnjega prostora. Pomen, cilje in področje dejavnosti turističnih društev je lepo orisal tov. Vinko Kovačič. Glavna naloga društva v tekočem letu je olepšati in urediti kraj, v katerem je.

Druga svetovna vojna je v Cerknem zapustila še sedaj vidne sledove. Velik del trga je bil v ruševinah. Res, da so v Cerknem že veliko popravili, vendar je ostalo še marsikaj, kar bo treba čimprej odstraniti in popraviti. Ne bo dovolj deset lopat in krampov za odstranitev ruševin, ki so postale res neopredelne za tak turistični kraj. Treba bo očistiti strugo potoka Cerknice, popraviti ceste, obnoviti prometne znake, napraviti ob cesti Cerknica — Log pod Novaki — bolnica »Franja« klopi, olepšati odgovarjajoče kraje v zelenjem in še polno drugega. Za vse to se je zavzelo novostavljeno društvo.

Iniciativni odbor je sestavil letni finančni plan prispevkov in izdatkov. Iz 140.000 din prispevkov letno je skoro vse planirano za olepšavo in obnovo Cerkna. Vse to v mejah potrebe povečanja in napredka turizma v Cerknem.

Društvo bo posvečalo tudi več pažnje sprejemu tujcev — turistov — da bodo ti odnesli iz Cerkna lepe vtise.

Že v nedeljo je društvo organiziralo prvo delovno akcijo. Večje stevilo udeležencev je pokazalo razumevanje za dejstva. Dela so se udeležili tudi učenci Elektrogospodarske šole, ki so že prej uredili in olepšali vso okolico šole.

Društvo šteje sedaj 128 članov. kaže pa, da se bodo še drugi vpisali. Sprejeli so tudi statut društva. Filip

»Napuhek« v Tolminu

Tolminska gimnazija je v petek 17. t. m. dala prvo predstavo J. Spicerja pravljico igrano »Martin Napuhek«. Orkester, ki igrano spremlja, je vodil prof. Žnidar, režiral je prof. Franjo Klavara. Čudovito lepo scenerijo je izdelal akademski slikar Rudi Kogej.

Videti je, da se je v Tolminu razvilo pravo tekmovanje, kdo bo postavil lepši oder (»Triglavska bajka«, »Kresniček«).

Igra je zelo dobro uspela, iz nje diha režiserjeva prizadevnost, ki privede celo tupatam do mehaničnega igranja, brez globlje prizadetosti, vendar je takih primerov manj. Že sama vsebina igre je prijetna in poučna. Konec sicer ni revolucionaren, a je pravljica in zato gledalca zadovolji.

Svoje vloge so najbolje podali vila Zlata, čarovnik, prva dvorjana in Martin, še posebno doživeto pa je igrala Martinova mati. Po režiserjevi zaslugi so govorili zelo razločno, vendar pa pretiho.

Pripomniti moram še, da je bilo letošnje šolsko leto za gimnazijo zelo plodovito ter želimo, da bi bilo tudi prihodnje. — kot

Mladinski pevski zbor v Postojni

Na naši redni letni mladinski konferenci v oktobru 1952 smo sprejeli tudi važen sklep o ustanovitvi mladinskega mešanega pevskega zbora. Novoizvoljeni mladinski komite je skupno s prof. Steletom Andrejem, našim pevovodjem, takoj začel delati. Že v začetku smo imeli težave, ker mnogi mladinci in mladinke do tedaj sploh niso sodelovali v nobenih pevskih zborih in so morali tu sprejeti svoj ognjeni krst. Z vztrajnostjo smo dosegli ustanovitev stotničanskega mladinskega mešanega zbora. Da smo obdržali skupaj toliko ljudi, je zasloga prof. Steleta Andreja, ki je vsekozi pozitivno vztrajal, tudi ko so nekateri mladinci

obupali in prenehali hoditi k pevskim vajam, zato je tudi uspel.

Člani pevskega zbora hodijo redno k pevskim vajam, ki jih imamo dvakrat na teden, po potrebi tudi več. Do sedaj smo se naučili že kakih deset pesmi.

Posvetovanje mladih delavcev okraja Postojna

Pretekli teden je OK LMS sklical posvetovanje mladih delavcev podjetij postojnskega okraja.

Živahno so razpravljali o vlogi, ki bi jo morala odigrati mladinska organizacija v naših podjetjih. Vprašanje je tudi pomoč, ki bi jo morali nuditi mladini starejši. Nekateri si to pomoč zamišljajo samo v tem, da na sestankih kritizirajo mladinsko nedelavnost in nezanimanje za dogajanje v podjetju. Toda vprašanje je, koliko so prav ti ljudje naredili, da bi mladino pritegnili in ji dali poleg knjižice tudi nasvete in pomoč. Niso redki primeri, da si mladina na sestankih ne upa povedati svojega mnenja, predvsem iz bojznosti, da bi kritiki sledil odpuščanje iz službe. To je problem, ki se pojavlja po vseh naših večjih podjetjih, tako v Ilirski Bistrici, kakor tudi na Pivki. To je tudi ena najbolj bolečih točk mladinske organizacije po podjetjih.

Dejstvo je tudi, da pri upravljanju podjetij ni mladine, ali vsaj zelo redko. Delavski sveti in upravni odbori kažejo s tem nezanimanje do mladine in do njene sposobnosti ter jo s tem sami silijo v nedelavnost. Res pa se je tudi mladinska organizacija doslej vse premalo za to borila.

V LIP v Cerknici je mladinska organizacija na zelo šibkih nogah. V podjetju je nad 100 mladih delavcev in delavk, vendar pa je obstoj mladinskega aktivna samo formalen. Perce je tudi vprašanje vajencev, ki se po delovnem času potikajo okrog in zanemarjajo učenje.

Naš pevski zbor je imel dvakrat nastop. Prvič na svečani mladinski konferenci v počastitev V. kongresa LMS, drugič pa 8. marca na dan žena, ko smo s pesmimi pozdravili matere padlih borec. V programu imamo še več nastopov, tako dne 26. aprila, ko pride ptujška mladina obiskat mlade Postojnčane, in za mladinski teden v mesecu maju.

Dne 28. marca smo bili prijetno presenečeni, ko so nam člani radia Koper ponudili, da bodo nekaj naših pesmi posneli na magnetofonski trak. Čez dobre pol ure smo že poslušali in slišali sami sebe. Ta dogodek je naredil na člane našega zbora zelo prijeten vtis.

— POJO —

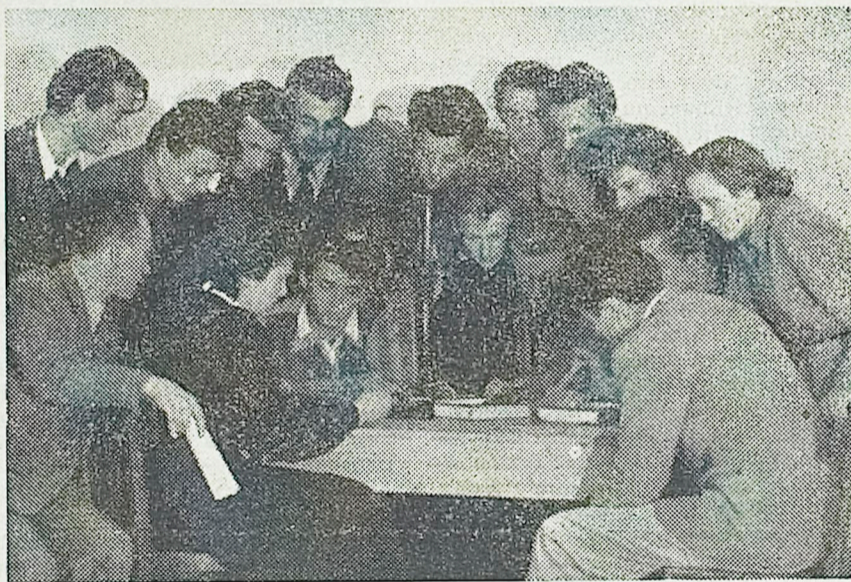
Toda ne samo v podjetjih, tudi na vasi je vprašanje mladih komunistov, ki bi lahko skupnosti nudili veliko več ter stregli mladinsko organizacijo iz životarjenja.

Podobno stanje kot v LIP Cerknica je tudi v podjetju »Javora« na Pivki. V vseh obratih tega podjetja je okrog 400 mladincev, od katerih je le en sam v delavskem svetu.

Kakšne odnose imajo nekateri voditelji podjetij, nam kažejo izjave mladincev, ki pravijo, da se bojijo priti na sestanke in plenuma, ki jih sklicujejo višji mladinski forumi, uprave podjetij namreč zahtevajo, da izgubljeni delovni čas plačajo organizacije, ki sestanke sklicujejo. Mimogrede naj omenim, da je mladinski komite v težkih denarnih razmerah ter da si tega nezanimanja s strani uprav ne zna razložiti. Zato so na tem posvetovanju izrečno poudarili, da so podjetja dolžna plačati vse javne funkcije, kakor predvidevajo tarifni pravilniki.

Ob zaključku posvetovanja je bila še diskusija, ali naj bo mladina vključena v organizacijo v podjetju ali na vasi. Splošno mnenje je, da je na vasi zaživel vsaka organizacija, če so se vanjo vključili mladi delavci. Delavci se tudi takoj po končanem delu vračajo večinoma v svoje vasi ter prihajajo spet šele na delo. Taka reorganizacija bi tudi poglobila vezi med delavsko in vaško mladino, ki jo v našem okraju tudi marsikje pogrešamo.

Marija Vogrič

Krožek ljudske tehnike v Postojni

Delavci kmetijskega zadrúžnega sektorja smo z zadoščenjem prebrali pred časom objavljeno vest o pripravah za zavarovanje.

Zakaj? To je vprašanje, ki zanima zadrúžnike in nič manj nezadrúžnike. Ker je že toliko pisanja o samoupravljanju podjetij, o izboljšanju delavskih razmer, o dvigu proizvodnje, zaslužku, itd. mislim napisati nekaj o delavcih na zadrúžnih ekonomijah, zadrúžnih posestvih in delovnih zadrugah, ker se o teh vendarle vse premalo govori in razpravlja.

Poglejmo v primerjavi delovni doprinos navadnega delavca in uslužbenca in kmetijskega zadrúžnega delavca.

Delavec ali uslužbenec napravi letno povprečno od 270 do 300 delovnih dni po osem ur. Na podlagi opravljenega dela prejema potem plačo, sta deležna zdravniške oskrbe, imata zagotovljeno pokojnino, itd. Če bi navedel še ugodnosti za osebno in družinsko vzgojo, je vsakakor tako stanje zadovoljivo.

Kaj pa delovni zadrúžnik, ki dela z zavestjo za napredek veliko nadur? Po lastnih izkušnjah navajam: poletni urnik zadrúžnika je 12 do

Na rešetju javnega mnenja

16 ur, zimski pa 5 do 8 ur na dan. To je nujno, če hoče, da gre delo dobro naprej. Če bi to obratunal, bi dobil veliko nad 300 dni v letu. Skoraj vsako leto pa se pojavljajo tudi večje ali manjše elementarne nezgode, ki povzročajo gospodarsko škodo, ki jo mora prenesti delavec-zadrúžnik. Od skupne proizvodnje se odvajajo razni skladi, ki naj služijo za pospeševanje gospodarstva in zagotovitev obstoja nesposobnim in bolnim.

V zadrúžnem kmetijskem sektorju delajo danes večinoma tovariši, ki so v narodno-svobodni borbi, po osvoboditvi in tudi danes veliko prispevali za sedanjo družbeno ureditev. Precej teh ljudi je imelo že do vstopa v zadrúžni sektor več let dela v kmetijah in tudi okrajnih ljudskih odborih. S tem so si, za toliko — se pravi delno zagotovljeno pokojnino. Prepričani o pravilni poti danes nadaljujejo ne glede na to ali s tem kaj ustvarjajo za tista leta, ko ne bodo mogli več delati. O kakih ugodnostih in

Čuvajmo gozdove pred požari

Smo v takem letnem času, ko trava še ni poglajala skozi suho rušo. Ponokod so stari pašniki in mladi gozdovi na debelo pokriti s suho travo, ki je kaj lahak plen požrečnih plamenov v dobi, ko po navadi primanjkuje padavin. Najmanjša nepredvidnost lahko povzroči požar, ki uniči dolgoletno delo človeka, ki bi rad vzgojil mladi gozd, da bi mu varoval polja pred močno burjo in uravnaval presušeno podnebje.

Mislím, da ni treba govoriti o koristi gozdov in lesa, ki ga dohivamo iz njih. Saj sprejme lesena zibelka človeka že prvo uro po rojstvu in mu je zadaje zatočišče lesena krsta. Skozi vse življenje mu je les spremljevalec, saj je njegovo stanovanje opremljeno z lesenim pohištvom, uporablja leseno orodje in spi v leseni postelji.

Prav te koristi narekujejo vsem državljanom, da čuvajo gozdove. Pri nas imamo vrsto varnostnih ukrepov, ki jih je izdala oblast za zaščito gozdov. Tega prav gotovo ni napravila zaradi same sebe, temveč, da tako zaščiti imovino, ki je v velikanško gospodarsko korist skupnosti.

Izredno suho obdobje, ki smo ga imeli v prvih treh mesecih letošnjega leta, je ustvarilo ugodne pogoje za gozdne požare. Ti požari nastanejo največkrat iz velike malomarnosti posameznikov, postirjev, otrok in tudi odraslih. Po vsej Primorski je bilo v tem času veliko gozdnih požarov, ki pa niso napravili večje škode zaradi takojšnje pomoči gasilcev in ljudstva samega. Primer požara, ki je uničil tri hektarje površine in napravil 110.000 din škode, je bil 24. marca v Malih Brdih pri Postojni, ko sta dva dijaka, 14-letni Adolf Švigelj in 13-letni Franc Korčič z nepredvidno igro z vžigalicami povzročila požar. V občini Dekani pri Koprnu, so požar povzročili vojaški izstrelki. Dobijo pa se tudi ljudje, ki zažigajo listje in dračje, ki so ga spravili skupaj pri čiščenju travnikov. Navidezno ugasel ogenj pustijo zvečer nepogašen. Ponoči se tak ogenj v vetru kaj rad razvname in napravi veliko škodo.

Po zakonu o zaščiti gozdov, je za požare odgovoren prav povzročitelj. Razumljivo pa je, da je dolžnost vsakega državljana, da čim opazi požar, priskoči k gašenju, če pa mu to ni mogoče, naj takoj obvesti gasilce, ali Narodno zaščito. Občinski LO, gozdarji, gozdne uprave in drugi bi poučili ljudi o zakonih za zaščito gozdov.

lahko meri v vsakim v naši republiki in tudi izven nje. To je bil dokaz, kaj zmore vestni študij in dobra priprava.

Na vsak način je bil ta nastop velik in pomemben kulturni dogodek v Postojni, kakršnih imamo le malo. Naši pevci so nas zadovoljili v vsakem oziru, za kar ima veliko zaslug dobri pevovodja Paternost. Po tem uspehu in velikem napredku, ki so ga pokazali, smo prepričani, da jih bomo prav kmalu lahko spet slišali ter jim želimo veliko uspeha ne samo v Postojni, ampak tudi drugod širom naše domovine.

B. L.

Nova vas

Globoko oranje s traktorjem je pri naših kmetovalcih vzbudilo veliko zanimanja. Kmetijska zadruga je letošnje pomlad preorala okoli 4,5 hektarjev zemljišča. Škoda le, da je traktor prišel prekasno, ker bi bil drugače lahko preoral še več površin. Tudi dobra cena vinu vpliva in nekateri naprednejši kmetje pravijo: Škoda, da se nismo za to zanimali že pred leti, da bi danes že imeli mlade vinograde, ki bi dajali dobrega grozdja.

Zadruga je kmetom preorala zemljišča kot za nekako nagrado, kar jih je zelo vzpodbudilo. Za naprej lahko rečem, da je bil prav traktor tisti, ki je pogljal naše kmetijstvo za velik korak naprej. St.

Nova Gorica

Te dni se je drugič sestal odbor za gradnjo kulturnega doma in tiskarne za Slovensko Primorje in ugotovil, da sta dr. Jože Vilfan, sekretar predsednika republike in pisatelj Franc Bevč z veseljem sprejela vest o tej pomembni iniciativi in izvolitev v častno predsedstvo ter obljubila svojo podporo.

Prvi darovalci so že poslali svoje prispevke. Zbranih je že 1.872.500 din. Vsi darovalci bodo vpisani v spominsko knjigo.

Odbor je sklenil, da bo obvestil vse republikanske in zvezne poslance, ki so bili izvoljeni na Primorskem, ter zvezne in republikanske družbene organizacije in vsa večja podjetja v Jugoslaviji, da bi podprli akcijo. Po vseh občinah in vaseh Primorske bodo postavljeni poverjeniki za zbiranje prispevkov.

Naši ljudje čutijo, kaj jim je začasno odtrgala krivična meja — potegnjena ob robu slovenskih mest Gorice in Trsta — katerima se ne odpuvedujemo z gradnjo začasnega novega središča, ki bo moralo prej ali slej tvoriti celoto s tisto Gorico, kjer so danes tuji, ki še stegujejo krepilje po naši zemlji.

Vse primorsko ljudstvo bo upravičeno ponosno, ko bo zgrajen kulturni dom, v katerem bo dobilo prostora tudi Primorsko gledališče in tiskarna.

Denarne prispevke darovalci lahko nakažejo tudi po poštni položnici na naslov: Odbor za gradnjo kulturnega doma za Slovensko Primorje v Novi Gorici, tekoči račun 655-T-275.

men. Prav Glavna zadrúžna zveza ali okrajna Zadrúžna zveza bi imeli to možnost — če že mora biti ločen zadrúžni sektor — da bi pristopili k temu delu.

Končno: dohodki kmetijske proizvodnje — vse do potrošnikov — ki so v prodaji doma ali v inozemstvu, gredo v obliki davkov, akumulacije itd. le v skupne dohodke. Zakaj mora torej biti prav zadrúžni nagač izvzet od ostalega delavstva?!

Res je, da v pasivnih krajih za sedaj proizvodnja ni visoka. K temu bi takoj dal primer podjetja, ki še prejema dotacije, ki so mu potrebne, da lahko proizvaja nujno potrebni material. Če so nekateri zadruge in zadrúžna posestva trenutno v takem položaju, to pač ni krivda zadrúžnikov, temveč stoletne zaostalosti in konservativnosti. Zadrúžniki so po reorganizaciji postali res — pravi pionirji izboljševanja obdelave zemlje, pionirji dvigovanja proizvodnje, pionirji naprednega kmetovanja.

Želel bi, da bi se to vprašanje obravnavalo in osvetlilo v vseh strani v dobri časopisni debati.

Viktor Pagon

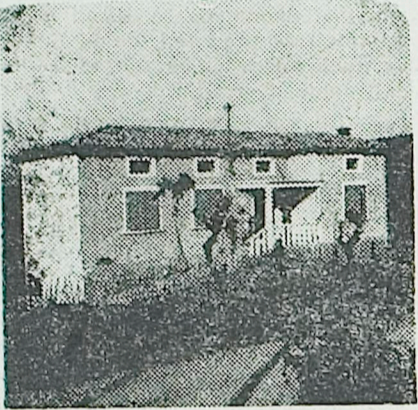
Ponosni na uspehe svojega dela PRAZNUJEMO PRVI MAJ

Prvi maj!

Samo dve besedi in vendar koliko je v njih moči. Milijonske množice delovnih ljudi razgibljeta, da se sprostijo v zavesti, da je ta dan oddih, da je ta dan bežen pregled nazaj čez opravljeno delo in pogled naprej v velike načrte...

Prvi maj!

Pogled nazaj. V temni grozi celice — samice te je še dočakal jetnik, ki so ga mogočnjaki zaprli, ker je delavcem na skrivaj govoril o njihovih pravicah, ker je hotel dati duška vsem svojim željam in težnjam zatiranega in preganjanega proletarca ob tvojem prihodu. Kako se mu je širilo srce ob misli, da bo tisti dan lahko spregovoril delavcem besedo vzpodbude, besedo

Nova hiša v Ankaranu

vztrajanja, besedo, ki bo pokazala moč in nemoč tistih, ki delavcev ne marajo in ne morejo videti. Sam je danes, zunaj pa je toliko sonca, toliko zelenja, toliko cvetja...

Ne, ni sam. V srcu čuti vzdusje prvega maja, ki mu lajša temno in mrzlo grozo celice-samice. Ve, da bo kmalu preobrat in se bo pridružil tistim, ki bodo nosili zastave dela in peli borbene in delavske pesmi.

Prvi maj!

Majhnega učenčka vidim v prvi klopi šolske učilnice. Prej kot je vstopil, so mu starejši tovariši razložili, da pomeni tisti napis v tujem jeziku na zunanji steni: Ljudska šola.

Prvo doživetje in srečanje s šolo mu je kaniło grenko kapljico pelina v otroško dušo. Vse do začetka pouka je premišljeval: Zakaj pa ne pišeš tako, kot govorita doma oče in mati, kot govori ded, ko mu pripoveduje pravljice? Ko je vstopil učitelj, se ga je skoro ustrašil. Začel je govoriti v tujem jeziku tam izpred šolske table in nervozno klatil z rokama okoli sebe. Čutil se je, ko je videl, kako premika učilnice, da mu vrejo na dan besede, ki jih ni razumel. In to naj bi bila šola, je z grenkim občutkom premišljeval, ko je po končanem pouku odhajal domov.

Le kot poblsk misli nazaj v tiste čase, ko so ljudje trpeli tuje gospodstvo, ko je tujec trdo ukazoval na naši zemlji, da po domače nismo več smeli spregovoriti, sem zapisal ta dva utrinka. Danes je v nas polno sonca, danes je v nas toliko sproščene svobode, da nam ne kali več misli ob prazniku Prvega maja. Z namenom, da bi slišal, kaj pravijo o Prvem maju naši ljudje v tovarnah, na polju, v šolah, sem odšel med nje. Misli, ki so jih povedali, so lepe in jih v naslednjem objavljam zbrane — v lep prvomajski šopek...

Odšel sem najprvo v istrsko vas Smarje, ki so jo bili nacifašisti do tal požgali in razdejali. Poiskal sem tov. Pavla Pribca, ki ga poznam že sedem let. Prvič sva se srečala leta 1946, ko je bil še brez stanovanja. Prenočeval je takrat skupno z družino — na koruzni slami na podstrešju zasilno pokrite kleti. Tov. Pribac je bil potem predsednik obnovitvene zadruga in je dal vse svoje zmožnosti za obnovo vasi. Danes je vas večinoma obnovljena in ima poleg novih hiš še novo šolo in velik zadrugi dom. Težko bi kje našel ljudi, ki bi bili toliko napravili, kot so Smarčani v nekaj letih.

Zato pa vedo, kaj jim pomeni — Prvi maj. Lepo je povedal zanje tovariš Pribac:

»Vsak Prvi maj je za nas velik korak naprej. Danes lahko praznujemo ta dan, pod Italijo ga nismo smeli. Zadovoljni smo, ker vidimo, kako lepo rase to, kar smo sejali med narodnoosvobodilno borbo.«

Rad bi bil zvedel za misli tovarišice Marije Fornazarič, ki ima že 85 let. Dobil sem jo v premišljevanju za ognjiščem. Bila je vesela obiska in se je zanimala za zdravje moje matere. Potožila je, da ni več dobra, odkar je padla po stopnicah. Njena misel o Prvem maju pa je take:

»V vojski sem veliko pretrpela. Morala sem se skrivati z otroki v »kampanjki«, da nas niso Nemci pobili. Danes sem zadovoljna, ker sem med našimi dobrimi ljudmi. Da bi se za prihodnji Prvi maj še srečali živi in zdravi.«

Glej jo, sem mislil, kako je še vsa polna življenjskega optimizma. Pri visoki starosti ne občuti teze let in se ji dobro zdi, da doživlja razvoj pod ljudsko oblastjo.

Oglasil sem se na občini pri tovarišu Deganu Jožetu, ki ga je veselje do učenja usposobilo za človeka, ki danes dela na vodstvu občine. Doma je iz Krkavc, ki so jih Italijani imenovali »trdnjava italijanstva.« Tovariš Degan je povedal:

»Prvi maj je v Smarjah že ukošeninjen praznik. Možje so pod Italijo vzeli buteljke vina in jih odnesli v »grunt« ter tam ob pogovornih nazdravljali delavskemu prazniku.

V ostalem pa ljudje čutijo, da so res gospodarji. Na zborih volilcev, ki smo jih imeli, so živo posegali v razpravljanje in dajali dobre predloge. Če naj omenim še, da bo že letos začel obratovati mlin na križišču cest Puče—Kostabona, kar bo prineslo veliko gospodarsko olajšanje vsem prebivalcem občine, in da bo v Krkavcah zasvetila luč, potem je to dobro voščilo za Prvi maj.«

Zadrugi v Pučah so dejali: »Prvi maj bomo praznovali z zavestjo, da bo naše skupno delo imelo za naprej še več uspeha. Letos nam sicer nagaja vreme, kot vsem ostalim. Vsak dan zjutraj gledamo, če se bo pooblačilo in bo prišel dež. Nasadili smo deset stovov graha, ki ne bo dal nič, če v kratkem ne pride dež. Krompir trpi, da po nekaterih krajih ne more niti izkaliti. To pa ne zavira, treba bo pač nadomestiti izgubljeno z drugimi kulturami.

Nadaljujemo z deli v Briču in gradimo novo cesto, ki bo povezala nove vinograde. Že smo nasadili 13.000 trt na tem kraju, ki bo že v nekaj letih dal prve prideleke.

Nekateri so mislili, da naša zadruga ne bo šla naprej. Vedno dvomljivci, ki ne morejo verjeti v napredek. Mi bomo dokazali, da je

PIONIRJI IZ SV. ANTONA

bila naša zadruga prva v okraju in da bomo šli dobro naprej.«

Tovariš Andrej Pučer, bajtar iz zaselka Breči pri Pučah, misli o Prvem maju tole:

»Ponosni smo nad našo lastno gradnjo socializma na vasi. Takoj po osvoboditvi smo spoznali, da se bo treba še naprej skupno boriti, če bomo hoteli kaj skupnega zgraditi. Čakali so nas požgani domovi, njihove v »baredu« (neobdelane in zaraščene, ker ni bilo ljudi, da bi jih obdelovali), skratka, cel kup dela nas je čakalo. S skupnimi napori smo najtežjo dobo obnove premagali. Izboljšanje, ki smo ga dosegli v našem kraju je cesta Smarje—Nova vas, elektrika, radio, traktor, zadruga, zagotovljeno delo, velike površine novih njiv in vinogradov.

Če naj rečem še nekaj o delu v Jugoslaviji, moram omeniti, da so zrastle vasi, kjer je bila prej puščava, ceste in železnice v nedogledne daljave, vodocentrale v soteskah, tovarne, kjer jih prej ni bilo. Kaj takega zmore samo svobodno ljudstvo v državi pravega socializma.«

»Letošnji Prvi maj bo res ves naš.« je splošno mnenje ljudi v Novi vasi. Res bo ves njihov. Zaslužili so. Ko sem že proti večeru prišel v vas, so mi takoj pokazali nov kulturni dom, ki so ga zgradili v petih mesecih! »Šel je gor, kot mleko v kotlu, kadar zavre,« so hiteli pravi. Dvorana je 22 metrov dolga in 9 metrov široka. Predstavam bo lahko prisostvovalo nad 300 ljudi. Vse kamenje za gradnjo so pripravili s prostovoljnimi delom. Kulturni dom je zgrajen na mestu, kjer je bila prej velika vaška mlaka (napajalnik padlim borcem in avtobusno sč). Tam so že prej postavili spogaražo. To je sedaj novi del vasi. Med prvimi v okraju so tudi sami napeljali električno razsvetljavo.

»Kulturnemu domu smo dali ime »Zmaga«, trgu pred domom pa »Svoboda«, so zadovoljni povedali. »Prav na dan Prvega maja bomo kulturni dom izročili svojemu namenu.« Njihovemu veselju se bodo pridružili ljudje ostalih vasi občine Smarje, da bo praznovanje še bolj občuteno.

Novovaščani so res — zmagali nad starim in svobodni gradijo temelje za boljše življenje na vasi.

V Ankaranu gradi podjetje »Edilit« devet enodružinskih stanovanjskih hiš. To bo ublažilo vprašanje stanovanj za družine, ki obdelujejo zemljo na bivših sohinah in marajo stanovati daleč proč ter zamujajo veliko časa s potmi. Kmetijska zadruga je letos dala okoli 284.000 dinarjev za rigolanje večjih površin. Za bodoče ima v načrtu gradnjo toplih gred za vzgajanje sadik zgodnjih povrtnin, ki bodo na razpolago vsem kmetovalcem in zadrugi.

Tovariša Marjan Tomažič in Albin Marancin, nameščena v kmetijski zadrugi v Ankaranu takole mislita o Prvem maju:

»Prvi maj je moralno zadoščenje za vse delavce. Prikazuje jim socialistični razvoj, ker vidijo, da delo s krampom, plugom in traktorjem rodi uspehe. Še tam, kjer ni socializma, praznujejo delavci Prvi maj, in to formalno. Pri nas pa je Prvi maj dejstvo in prikazuje, kaj smo že in kaj bomo še napravili.«

Tovariš Marjan Zivec, v. vodnik Ljudske zaščite, pravi:

»Rojen sem v Trstu, pa že devet let nisem bil doma. Šest let sem služil v Armadi, sedaj pa sem že dve leti v Zaščiti. Čakam dneva, da bi lahko s starši, prijatelji in znanci praznoval Prvi maj.«

Zaščitnik P. I. iz Dekanov:

»Doma sem z Vrhpolja pri Vipavi in se dobro spominjam, kako so Italijani že nekaj dni pred Prvim majem prišli po tiste ljudi, ki so jih imeli za nevarne. »Shranili« so jih za nekaj dni v kasarni in jim dali »brezplačno prenočišče in hrano.« Nikoli pa ne bom pozabil Prvega maja 1945. Stal sem na hribčku nad vasjo in poslušal gmenje topov, ki so streljali v Trstu. Srce mi je gorelo ob misli, ka jse bo zgodilo velikega. Ali bomo zavzeli Trst?!«

Vrstijo se misli naših ljudi kot prizori na filmskem platnu. Vsak ima polno povedati iz dni trpljenja pod Italijo, iz dni navdušenja med narodnoosvobodilno borbo, iz sedanjih dni gradnje boljšega življenja.

Najstarejši član KDZ Gabrovica 86-letni Miha Furlan

Pri Čežarjih mi je tov. Pavel Bertok pripovedoval:

»Moje oče so italijanski karabinerji nekaj dni pred Prvim majem redno vsako leto prišli iskat. Nekoč je oče sam odšel na urad karabinjerskega maršala in ga vprašal, kako bo za Prvi maj. Maršalo mu je odgovoril: »Sapete, è meglio che venite per un paio di giorni di noi.« — Tako je, da je bolje, če pridete za nekaj dni k nam. In je res dobil — »varno zavetišče.«

Zaradi preganjanj, zaporov in žalosti prebivalci vasi Pobegi—Čežarji ne bodo nikoli pozabili Prvih majev pod Italijo. To tudi zato, ker je še živih polno tovarišev, ki nosijo na svojih telesih znake italijanske »kulture,« ki so jo delili v obliki batine.

»Prebivalci vasi Pobegi—Čežarji smo zgradili kot pričo naše volje do napredka velik zadrugi dom in skladišče za kmetijsko zadrugo. Postavili so tudi lep spomenik 64 padlim borcem. V načrtu je gradnja šolskega poslopja z otroškim vrtcem, kinodvorane in drugega dela skladišča.«

»Prej je bila 29. in 30. aprila po vseh hišah že tema, danes pa poslušamo radio in nam domača godba igra borbene in druge pesmi. To je naš Prvi maj.«

Bilo bi zgrešeno, če bi v tem šopku izostala misel naših najmlajših — misel pionirjev. Kar na cesti sem jih srečal Oskarja Jakomina, Edvina Kneza in Sergija Starca. Vsi trije so doma pri Sv. Antonu. Zeleli so, da bi jih slikal in sem tej res skromni želji tudi ugodil. Nato pa sem sprožil:

»Rad bi vedel, kaj mislite kot pionirji o Prvem maju?«

Bili so malo v zadregi, ki pa se je hitro razkadila:

»Prvi maj leta 1945 nam je prinesel to, da se lahko učimo v našem jeziku. Vemo pa, da so ga praznovali že naši dedje. Ze do sedaj smo radi hodili v šolo, zdaj ko so v Dekanih

zgradili in odprli novo nižjo gimnazijo, smo pa še bolj zadovoljni.«

To je povedal eden izmed treh. Ker mu je med besedami uslo nekaj domačih izrazov, ga je najmanjši hitro prijel: »Moraš lepše po slovensko povedati.« Se so povedali, da bo nižjo gimnazijo obiskovalo 125 učencev iz vse občine Dekani, in da bodo kot odrasli eden kovač, drugi mizar, tretji pa bo, kar bo.

Bil sem vesel odgovora. Se tako mladi, pa se že zavedajo lepote svojega jezika in zdravo mislijo o bodočnosti.

V Portorožu je slovensko učiteljice, kateremu je ravnatelj profesor Janež. Poiskal sem ga v uradu in vprašal za misel ob Prvem maju. Tovariš profesor je vstal izza mize, ki je bila preobložena s papirji. Skoro, da mi je bilo žal, da sem ga zmotil pri delu. Le za nekaj hipov se je zamislil, nato pa odgovoril:

»Besede bodo mogoče malo plehke, toda misel boš lahko porabil. V Prvem maju vidim svobodo misli v šoli, misli, ki je nekaj nismo smeli učiti. Mlad človek je bil nekako razdvojen, ker ga je življenje učilo eno, šola pa drugo. Življenje je vedno demantiralo to, kar je v šoli slišal. Videl je, da so nekateri, ko so zapustili šole postali bankirji drugi trgovci in še drugi bogati kmetje, nekateri pa so bili še naprej reveži.«

Misel je tako pomenljiva, da bi jo samo pokvaril, če bi hotel drugače povedati, zato jo puščam tako, kot sem jo slišal.

Se v piranski ladjedelnici sem se oglasil pri tov. Cirilu Kante. Misel graditelja ladij je take:

»Prvi maj je za nas to, da smo sami gospodarji te ladjedelnice in jo tudi sami upravljamo. Kaj delamo, si lahko sam videl. Težave smo imeli v začetku, zdaj pa že gre. Gradimo celo novo ribiško ladjo. V kratkem bo začela delovati tudi nova mehanična delavnica. Predvidevamo tudi gradnjo železnih ladij večjega obsega.«

Mislím, da k gornjemu ni treba ničesar več dodati. Spregovorili so delovni ljudje od najmlajših do starih. Vsi pa so edini v enem: Prvi maj je praznik naših uspehov!

P. A.

KUBEJSKI:

OB ROKAVI

I.

Rokava, sanjaš tisočletne sanje in pravljico srebiš se v mesečini, v vijugah tečeš z gozdnati divjini, zverjad prisluhne v tvoje štopotanje.

Tu ni velike lakote, ne žeje; z naplavljeno prstjo polniš doline, ob strugi si zemljak postavi mliae, ob njih topola pne stoletne veje.

Od sonca v hribu prst in kamen peče. Tam oljka rase, trta iz davnine in kmetu daje olja in žlahtnine.

Življenje tu prav monotonno teče, le, če, Rokava, zadrživaš v poplavah, boleča skrb je v Krkavcah, Planjavah.

II.

Rokava, zdrami se iz svojih sanj in v nove čase nov pogled upri: na Briču — slišiš? — noč in dan brai,

kaj se hudič je sam zagrizel vanj??

Za traktorjem v zemljo se vgreza plug, podnevi v dim, ponoči v blisk zavil preorje hrib za splošno dobrobit, da bo puščava dala vino, kruh.

In mesto petrolejk, luminov, sveče, po vseh vasesh so žarnice bleščeče, elektrika nam žene žago, mlii...

Sumi Rokava kot za opomin: »Na novo pot — da ne bo usodne zmote — vzemite si ljubezni in dobrote.«

ZADNJI VEČER AKTIVISTA TONETA

Mlakarjevo družino so poznali po vseh dolini; poznali so jih kot pridne in dobre ljudi. Oče je bil mizar, prav tako sinova Franc in Tone. Hčerki Ivanka in Angelca pa stabilni dobri šivilji in njun stroj je neprenehoma drdral.

Imeli so majhno, čedno hišico. V mizarski delavnici so se sukali stari mojster Mlakar in njegova dva sinova-vajenca, ki sta dan za dnem veselo poganjala obličje po belo-rumenih deskah. Delo Mlakarjevih mojstrov so poznali daleč naokrog kot najboljši izdelak, vreden ogleda in svoje cene. Kdor je šel mimo hiše, je slišal veselo žvižganje domačih mizarjev ali pa veselo pesem mladih šivilj. Ob večerih so se zbrali v Mlakarjevi družinski sobi fantje in domači prijatelji, pogovor in vesela pesem se je razlegala daleč naokrog. Ni bilo narodne pesmi, ki je ne bi poznali v Mlakarjevi družini.

Tako je živela Mlakarjeva družina kljub težkim časom skromno, a veselo življenje. Brata Franc in Tone sta bila tudi člana delavsko-kulturnega društva »Svoboda«, sestri Franc-

gozdnih živali, drugi pa so hrepeneče gledali, kdaj bodo lahko šli v svobodno dolino.

Mlakarjeva Angelca je nekoč vprašala terence Frica, ali bi lahko šli s sestro za nekaj dni domov, da bi poželi pšenico. Izkušeni aktivist jima je odsvetoval, ker je dolina polna fašistov in je brezmiselno izpostavljati se nevarnosti. Tudi drugi terenci so Fricu pritrdili, kajti bali so se za sestri, ki sta bili zaradi svoje pesmi in dobre volje zelo priljubljeni.

»Samo poželi bova, pa se takoj vrneva,« je vneto prigovarjala mlajša sestra.

In šli sta. Poletno sonce je pripekalo z vso močjo, ko sta želi pšenico. Hiteli sta. Toda našel se je izdajalec, ki je povedal fašistom, da sta na njivi dve partizanki. Takoj je pridrvela tolpa Italijanov. Sestri sta jih zagledali in stekli na bližnjo njivo koruze. Toda Italijani so imeli s seboj pse in ti so ju kmalu izsledili. V strelski vrsti so se približali Italijani, zaregljali so mitraljezi, srpi so padli iz rok. Sestri sta presteljeni padli druga čez drugo.

bo pri nas konec s komunisti. Vsak dan modimo za zmago belih in za vašo uničenje. Spametuj se, Tonče, in pojdi k belim!

»Vidiš, Franca, strupen jezik imaš, to že davno vem. Toda zmagali bomo samo mi, čeprav vsak dan molite za zmago belih. Ker pa želim vaši družini dobro, naj se brata čimprej spametujeta, kajti belogardizmu se bliža konec. To vemo prav vsi!«

Toda jezika ženska ga ni slišala, začela je vpiti in zmerjati ter ga pošiljati k vragu.

»Pustimo jo, te že ne boš prepričal,« je rekel Tonetov spremljevalec

MATEVŽ HACE

in ga vlekel proč od okna. Ko sta prišla ven iz vasi, je rekel Tonče:

»Še nisem izgubil poguma, zadnjič je še bolj zmerjala. Zdi se mi, da že popuša.«

Pri znanem kmetu sta dobila vsak nahrbtnik moke in fižola, v naglici ju je spraveval kmet o dogodkih v svetu in se zanimal, kdaj bodo prišle partizanske brigade:

»In belčki postajajo vsak dan bolj predrzni, ker vedo, da ni nobene čete v bližini,« je zaključil.

Tonče ga je potolažil, češ, brigade bodo kmalu prišle in dale Italijanom in belim vetra. Kmet je še naročil pozdrave za sorodnike in vaščane, ki so bili v gozdu. S tovaršem sta krenila proti gozdu po sneženem polju. Ognila sta se vasi Podgore in Vrha, sopihala in počasi lezla v strmino. Ko sta obstala pred požgano gorsko vasico, je dejal Tonče ves utrujen:

»Pojdiva v bajtarekovo klet. Zakurila bova ogenj in prenočila, saj ne bo belčkov, ne upajo si tako visoko.«

»Pojdiva rajši v taborišče,« je odgovoril tovarš. »Dve dobri uriči pa bova tam. Noč je zavrtna.«

Dolgo sta se tako prerekala, toda nazadnje je obveljala Tončetova. Ostala sta v kleti, zakurila ogenj in trdno zaspala.

Komaj sta Tonče in njegov spremljevalec zapustila vas, je prišla patrola belčkov. Bilo jih je trideset. Brata sta stopila v domačo hišo in sestra jima je hitela pripovedovati, da bilahko ujela Mlakarjevoga Toneta, ko bi le malo prej prišla.

»Nagovarjal me je, naj vama povem, da pustita bele in pridita k njim, k partizanom. Samo ozmerjala sem ga, kaj bi drugega.«

»Dobro si storila,« jo je pohvalil komandant belih, »še bolj pa bi naredila, če bi kar po glavi s sekuro. Da, da! Še malo in polovili bomo vse te partizanske ušivce.«

Domači belček pa je rekel: »Tega Tončeta moramo ujeti in predlagam, da gremo za njim. Kakor vemo, ni v bližini nobene partizanske čete, ampak samo nekaj terencev se potika po grmovju. Najbolj predrzen pa je tale Mlakarjev, njega moramo ujeti in ubiti. Krvav duš! Rečem vam, pojdimo za njim, gotovo bo prenočil kje na Babni polici. Poskušali smo že loviti te ušivce, toda vedno so nam ušli. Prepričan sem, da v tem snegu ne bosta šla v taborišče. Tonče ne ve, da smo tukaj in si niti ne misli, da bi belčki lahko prišli na Polico. Eh, poznam Tončeta iz mladih let, vem, kako je predrzen! Udaril je z roko po mizi in nadaljeval: »Gospod komandant, pojdimo no, boste videli, da ga bomo ujeli.«

»No, če veš tako gotovo, pa pojdimo,« je rekel komandant in si pri luči ogledoval pištolo. »Fantje, dvajset sem jih že prevrta s tole pištolo, kje ste še vi za menoja,« je rekel pomilovalno in pogledal po drugih.

»Jaz sem dva, jaz tri,« sta se oglašila hkrati belčka, ki sta stala pri peči.

»Čas teče, naprej pojdimo,« je rekel komandant in pogladil po lasih domačo hčerko, ki ga je za to hvaležno pogledala.

Nato so se vsuli iz sobe v mrzlo zimsko noč.

»Trideset nas gre lovit dva utrujena siromaka. Kar sram me je! In Tonče je bil vedno poštenjak,« je dejal nekdo od belčkov, ki je pozneje ob kapitulaciji Italije prestopil k partizanom in ostal do konca vojne v Sercejevji brigadi.

»Ha, ha, ha, smili se ti? Movža si, ko tako govoriš,« mu je odgovoril drugi belček. »Kaj misliš, da bi bila dva dovolj? Poznam Tončeta, hraber je, neustrašen in bog ve, koliko bomb ima pri sebi. Ali ni bilo lepo decembra, ko smo lovili pri Belih vodah tisto revščino v civilnem lagerju? Ha,

ha, kako so po strmini bežale babe in kako je cvilila tista mularija. Arduš, tako se pa že dolgo nisem smejal, kako je to letelo: vrščete babe in cvileča mularija,« je dejal širokopleč, nizek belček in se na glas zakrohotal.

Nekateri so mu pritrjevali, da je res tako, eden pa se je oglašil:

»Tako vam rečem, fantje, sram me je in me bo sram, dokler bom živ! Nas je bilo sto petdeset, Italijanov tristo petdeset, pa smo šli preganjati tiste siromake, neoborožene otroke, starčke in žene. Rečem vam, da nas je lahko vse skupaj sram. Dokler je bil bataljon pod Snežnikom, se nisimo upali tja, takoj pa, ko je odšel v druge kraje, smo navalili na civilno prebivalstvo. Da, sram me je,« belček je umolknil in pogledal okoli sebe. Njegov obraz je bil žalosten.

»Osel si in mevža,« so ga zavrčali drugi in se suvali med seboj. Komandant je ujel njihove besede, stopil je k belčku, potegnil samokres in se zadržal:

»Da te nikoli več ne slišim tako govoriti in sejati malodušje med fante. Partizansko golazen je treba uničiti, pa naj bo to ženska, otrok ali starček, brez ozira in usmiljenja. Si razumel? Tebe pa v bodoče ne bomo več jemali s seboj.«

»Tako je, gospod komandant!« so mu pritrjevali najbolj vneti. »Osel je in mevža.«

Sneg je škripal pod nogami, da so sopihali. Ko so prišli na Polico, so se razvrstili v strelske vrste. Povesili so kratke italijanske puške.

»Ne streljajte, če jih najdemo v kaki kleti: žive moramo dobiti,« je rekel komandant.

Belček je pogledal skozi okno in položil prst na usta:

»Prst, tam pri ognju dva spita.«

Obkolili so hišo. Komandant je poiskal deset najmočnejših, da so vdrli vrata. Navalili so na speča partizana. Tonče je bil šibak in majhen, toda zelo okreten, ker je bil telovadec. Toda po kratki borbi so oba zvezali.

»Aha, Tone, te imamo enkrat,« je rekel belček iz njegove vasi ter ga začel prepetati.

Tonče mu je pljunil v obraz. Komandant si je prižgal cigareto, nastavljal pištolo Tonetu na sence in rekel:

»Kakor smo zdaj ujeli tebe in tvojega spremljevalca, tako vas bomo vse polovali. Bog oče in mati božja sta z nami, zato imamo srečo.« Nato je udaril Toneta s pištolinim ročajem.

Spremljevalec se je žalostno ozel v okrvavljenega Tončeta in rekel: »Vidiš, če bi mene poslušal, pa nas ne bi ujeli ti beli faloti. Rekel sem ti, da je noč zavrtna. Tako sva zdaj odslužila partizansko življenje. Nič več ne bom videl matere in rodne vasi. Velika rajši bi padel kje v borbi.«

Belčki so se krohotali tem besedam in ju suvali. Na vrvi so ju peljali v dolino.

»Gospod komandant,« se je oglašil

in ni nobeno junaštvo. Proti temu sem, da jih tolčemo.«

Komandant se je samo zaničljivo ozrl in zamahnil z roke.

Jutranja zarja je rdela nad modrimi gozdovi. V dolini je ležala gosta megla. Daleč tam v zarji pa so se videle Kamniške planine.

»Tako lepi so naši kraji, pa tako mlada sva še in jih ne bova več živela,« je zamolklo spregovoril Tončetov spremljevalec.

Na Prevalju se je Tonče še enkrat ozrl nazaj in vzkliznil: »Pozdravljen na Polico, pozdravljen Otrohovec!« Spomnil se je vseh tistih vasi, kjer je hodil kot mlad mizar, spominjal se je vseh deklet in vseh tistih dolgih diskusij, ko je bil član »Svobode«. Poličanom je takrat nosil razne brošure in jih seznanjal z delavskim gibanjem. Na prenekatro okno je potrkal, ko je nosil partizansko literaturo. Prenekatro sovražnikovo zasledo je poznal in jo je razgnal z bombami.

Stari, preizkušeni aktivist Fric ga je vedno opozarjal:

»Tone, Tone! Včasih si preveč drzen in premalo oprezen. Zapomni si, da je za aktivista opreznost lepa čednost.«

Tonče pa se je nasmešnil in rekel: »Kaj pa je to takega, če vržeš bombo in zbežiš stran!«

Zdaj pa so ga ujeli in ga zenejo v prezgodnji grob. Stresel je glavo, da so zavalovili gosti kodri. Zavpil je na glas:

»Partizan sem in komunist, ki se ne boji umreti za napredno človeško idejo. Vi pa ste hlapiči lopovskih fašistov.«

Belčki so se smejali in govorili: »Umr! in segnil boš ti in tvoja komunistična ideja.«

Prepetali so ju na komandi, ko so ju zaskuševali, toda ničesar nista izdala. Trdovratno sta molčala na vsa vprašanja, kje je civilno taborišče, kje je terensko zaklonišče, kje je orožje. Čez več dni brezuspšnega zasliševanja so ju peljali na morišče v vas Podcorkeve. Vsa zbita od udarcev so ju postavili ob cerkveni zid. Belček — domačin se je prostovoljno javil, da ju bo ustrelil. Nekdo je stopil pred Tončeta in zakričal:

»Poglekni pred menoj in moli zadnjo molitev.«

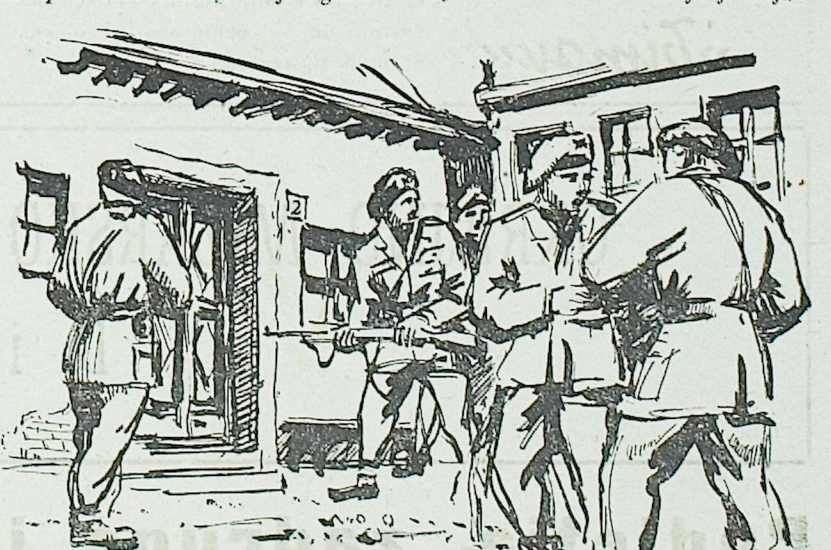
Tonče ga je pogledal z očmi, polnimi sovražstva in prezira ter rekel:

»Pred teboj ne bo nikoli pokleknil komunist in molil. Evo ti molitev!« Sunil ga je z nogo z vso močjo. Belček se je sesedel in zavpil od bolečine.

»Streljajte je zadonelo povelje.

Tonče in njegov spremljevalec sta se zrušila v ognju rafalov. Cerkevni zid je obrizgala rdeča kri dveh partizanov. Do zadnjega sta bila hrabra in zvesta. Zato so belčki škripali z zobmi.

Ob kapitulaciji Italije je z življenjem plačal njuno usmrtno prostovoljno molitev. Pred smrtjo je dejal:

ka in znana lepota Angelca pa sta šli v komaj se prebujajoči ženski organizaciji v Dolini. Tako so jih ljudje poznali daleč naokrog kot delovno in veselo družino, kjer se splača ustaviti se ter se z njimi pogovoriti. Njihovo življenje in delo bi se še nadalje tako razvijalo, da ni prišla vmes kruta in težka vojna.

Dolino so, kakor velik del slovenske dežele, poplavlili italijanska fašisti. Takrat je umolknila pri Mlakarjevih vesela pesem. Mlajši sin, kdrolas in vesel fant, se je takoj seznanil z narodnoosvobodilnim gibanjem. Hodil je od vasi do vasi, od hiše do hiše v poletnih večerih leta 1941 in nagovarjal ljudi:

»Z Italijani bo treba obračunati!«

Da, malo je bilo takih, ki so se veselili narodne nesreče. Tudi sonce ne več sijalo tako lepo nad Dolino, kakor nekoč in sama pokrajina, občana s temnimi gozdovi, ni bila več tako prikupna. Mizar Tonče se je družil z vsemi tistimi, ki so želeli in hrepeneči, da bi kmalu pognali iz naših krajev Italijane. Kadarkoli je srečal človeka, ki je hvalil Italijane, ga je nahrnil in ga učil narodne zavesti:

»Kakšen pa si, da ti je vseeno, ali si sam svoj gospodar, ali ti gospodari potentar!«

Ko se je začela velika narodnoosvobodilna vojna, sta bila ob Mlakarjeva fanta v gozdu, prav tako obe sestri. Toneta so šteli med najboljše borce v Dolini, pa tudi sestri sta pripomogli, da se je marsikako dekle odločilo na pravo pot.

Neke mirne spomladanske noči je zavihrala borba in domači partizani so pognali Italijane. Dolina je bila svobodna! Tudi Tone je bil med temi borci, ki so hodili od vasi do vasi ter govorili ljudem o novih časih in novi deželi, ki jo bodo uredili po vojni, kajti nobenega naroda ni, ki bi tako odločno spregovoril za svojo usodo, kakor smo mi.

Pri Mlakarjevih je umrl oče in ker so vsi odšli v gozdove, je ostala hiša prazna, osamela.

Svoboda v Dolini pa je trajala le tri mesece. V vročih poletnih mesecih je zadivjala sovražna ofenziva, po vseh vaseh je bilo na tisoče sovražnih vojakov in topov. Vsak dan so fašisti streljali talce. Od nekod so se pojavili belčki in govorili, da bodo gozdovi kmalu brez partizanov, ker jih bodo oni vse polovali. Ofenziva je bila dolga in krvava.

Globoko v gozdu je bila skupina terencev, med njimi sta bili tudi obe Mlakarjevi sestri, Francka in Angelca. Domačin Fric je imel vsak dan predavanja. Nekateri so se hitro privadili smučeh drevca, strmihi pot in

Neki italijanski novinar je še slika ves krvavi prizor in še isti večer napisal članek za fašistični list: »Hrabri italijanski vojniki so v težki borbi ubili v divji, nevarni pokrajini Notranjske dve nevarni komunistki. Še malo in Ljubljanska pokrajina bo tako mirna, kot sta mirni italijanski pokrajini Parma in Modena!«

Ko je brat Tone zvedel, kako sta padli sestri, je stisnil pesti in rekel: »Edina moja želja je, da pade čim več fašistov.«

Njegova mati pa, ki je bila tudi v partizanskem taborišču, je tiho sklonila glavo in solze so ji lile po velem obrazu brez besed in brez vzdihovanja.

Tone je imel navado, da je pri svojem terenskem delu v dolini vedno postajal pred okni belogardistov ali njihovih družin ter jih nagovarjal, naj se spravijo domov iz postojank, ker je zmaga že blizu. Nekateri so vzdihovali in obljubljale, druge pa so se zadirale:

»Izgini, partizanski ušivce, če te naši dobe, te bodo zrezali na koščke.«

Takim je Tonček odgovarjal, da hodijo vsak dan v cerkev, zraven pa mislijo na ubijanje.

Tudi tistega večera je Tonček s tovaršem iz Bločice opravil težko terensko delo. Vračala sta se z Bloške planote, kamor sta nesla brošure in letake. Pred vasio sta se ustavila:

»Pojdiva pod okno belogardistične družine,« je dejal Tonče, »morda nama bo uspelo, da jih prepričava.«

»Eh, kaj bi hodila,« je le-ta odvrnil, »pa nevarno je tudi. Slišal sem, da hodijo belčki domov. Če bova tako le hodila pod okno, je bova enkrat pošteno staknila: belček nama bo poznal kroglo v glavo, pa bova sita. Da, rajši bi padel v borbi, kakor na takle neumni način.«

»Že vidim, da nimaš korajže, bojiš se! Bom šel pa sam, ko ni s teboj nič!«

Dolgo sta se takole prerekala, končno pa je obveljala Tončkova.

»Pa grem, samega te ne pustim.«

Mesečina je lila skozi drevje, ko sta hodila po zmrzlem snegu. V vasi je bilo tiho, kot bi izumrli, od daleč se je slišalo šumenje vode. V sedmi vasi so strahovito lajali psi, gozdovi pa so molčali, ko da bi izumrli. Ustavila sta se pred hišo, kjer sta bila dva brata pri belih. Tonček je potrkal. Kmalu se je oglašil kriček, oster ženski glas:

»Kdo nas moti v spanju?«

»Povej no, Franca, kdaj bosta brata zapustila bele in prišla k nam?« je vprašal Tonče.

»Aha, ti si, Mlakarjev ušivce! Nikoli ne bosta zapustila belih, ampak vas bodo kmalu pobili do konca in

»Inter.europa«

mednarodna špedicijska in
transportna družba Koper
želi svojim klientom ob
I. Maju nadaljnjih uspehov

KOLEKTIV DRŽAVNEGA ZAVAROVALNEGA ZAVODA PODRUŽNICE V POSTOJNI

želi vsem svojim zavarovancem in delovnim
kolektivom ob prazniku dela obilo uspehov

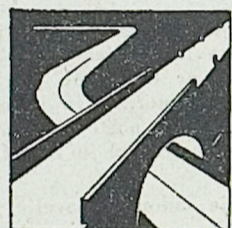
TOVARNA

LESOVINSKIH

PLOŠČ

ILIRSKA
BISTRICA

čestita k prazniku Prvega
maja svojemu celotnemu
kolektivu in kolektivom
vseh ostalih podjetij ter
jim želi pri izpolnitvi njihovih
nalog najboljši uspeh

SLOVENIJA CESTE
GRADNJA CESTIN MOSTOV

Sektor Koper

Ob Prvem maju delavski
pozdrav vsem delovnim
ljudem-groditeljem socializma

GOSTILNA

»Bimav«

(Pri Mohorčiču) Sežana

čestita k Prvem maju vsem svojim
gostom in se priporoča za obisk.
Solidna postrežba.

KMETIJSKA ZADRUGA ČRNI KAL

iskreno čestita vsem svojim članom
in delovnim kolektivom k Prvem
maju.

OKRAJNO MIZARSKO PODJETJE
Divača

želi ob 1. maju vsem delovnim
kolektivom mnogo nadaljnjih
uspehov v graditvi socializma

Podjetja, zadruga in ustanove ob I. Maju za „Slovenski Jadran“

Sporazumno z okrajno trgovinsko in gostinsko zbornico v Kopru bo »Slovenski Jadran« prinašal mesečno reklamno prilogo. Posamezna podjetja, zadruga in ustanove so že ob letošnjem Prvem maju prispevala za prvomajske čestitke za to reklamno prilogo, kakor sledi:

Okrajni odbor SZDL Sežana din 2000.—, Ljudski odbor mestne občine Koper din 5.000, Mestno podjetje Koper din 5.000, Globus Koper din 6.000, Zveza slovenskih prosvetnih društev Koper din 2.000, Invalidsko podjetje »Tobak«, Koper din 4.000,

Pleskarsko-dekoraterska zadruga, Koper din 5.000, »Istra«, Koper din 5.000, »BOR«, Koper din 10.000, »Omnia«, Koper din 20.000, Okrajna trgovinska in gostinska zbornica, Koper din 10.000, Okrajna obrtna zbornica, Koper din 2.000, Projektni urad, Koper din 4.000, Tiskarna Pecchiari, Koper din 1.000, Tiskarna Giuliano, Koper din 4.000, »STIL«, Koper din 5.000, Hotel »Triglav«, Koper din 5.000, Združno podjetje »Fruktus«, Koper din 20.000, Avtoprevozniško podjetje »Adria«, Koper din 10.000, Knjigar-
na in papirnica Li-pa, Koper din

5.000, Trgovsko podjetje Ma-na, Koper din 3.500, Trgovsko podjetje »Egida«, Koper din 5.000, Mesopromet, Koper din 5.000, Splošna trgovska d. d., Koper din 10.000, Istrska banka d. d., Koper din 10.000, Kmetijska zadruga, Koper-okolica din 5.000, Mercedes-Benz, podružnica Koper din 10.000, Tiskarna »Jadran«, Koper din 10.000, Istra-Benz, Koper din 5.000, »Vino«, Koper din 40.000, Ljudski odbor mestne občine, Izola din 5.000, Tovarna sardin »Ampelea«, Izola din 5.000, Opekar-
na »Ruda«, Izola din 2.000, Osrednja mlekar-
na, Izola din 5.000, Kme-

tijska zadruga Izola din 3.000, Elektrotehnično podjetje »ELTE«, Izola din 10.000, Gradbeno podjetje »Edilit«, Izola din 4.000, »Riba«, Izola din 5.000, »Delamaris«, Izola din 20.000, Ljudski odbor mestne občine Piran din 5.000, Ladjedelnice »Boris Kidrič« din 5.000, Mestna plinarska, Piran din 5.000, Tovarna mila »Salvetta« din 10.000, Hotel »Metropol«, Piran din 5.000, Mestno trgovsko podjetje Piran din 6.000, Mestna klavnica Piran din 3.000, Piranske soline din 10.000, Občinski ljudski odbor Portorož din 6.000, Hotel »Palace«, Portorož din 2.000, Hotel »Central« Portorož din 3.000, »Prerad« Sv. Lucija din 5.000, Kmetijska zadruga Sečovlje din 2.000, Rudnik črnega premoga Sečovlje din 3.000, Občinski ljudski odbor Smarje din 4.000, Kmetijska zadru-

ga Smarje din 2.000, Občinski ljudski odbor Marezige din 3.000, Kmetijska zadruga Marezige din 2.000, Občinski ljudski odbor Dekani din 2.000, Kmetijska zadruga Dekani din 2.000, Kmetijska zadruga Herpelje-Kozina din 1.000, Uprava občinskih podjetij Divača din 5.000, Občinski ljudski odbor Divača din 2.000, Ljudski odbor mestne občine Sežana din 2.000, Okrajno gradbeno podjetje Sežana din 2.500, Tovarna pletenin Sežana din 3.000, Trgovsko podjetje pri OZZ Sežana din 2.000, Kavarna »Sport« Sežana din 1.000, Avtoprevoz Sežana din 3.000, Industrija kraškega marmorja Vrhovlje-Sežana din 5.000, Mestno gospodarsko podjetje Izola din 5.000, Mestno trgovsko podjetje »Progress« Izola din 4.000, Okrajna zadruga zveza, Postojna din 10.000.

Moč slovenske besede

Pionirji! Ali se dovolj zavedate, da ste Slovenci, sinovi slovenske domovine? Mislim, da ni med vami nikogar, ki bi se sramoval, da je sin slovenskih staršev in da govori slovensko. Vendar se dobijo med ljudmi tudi taki ničredneži, zlasti v Trstu, ki mislijo, da bodo prišli do zaslužka s tem, da se izdajajo materin jezik. O teh mojih besedah naj vas prepriča sledeči dogodek.

Bilo je takrat, ko so uvedli papir tržaškega prebivalstva. Vsak je prejel malo papirja, na kateri je moral odgovoriti na vprašanja. Vsi v naši hiši, tudi Slovenci, so odgovorili v italijanski, le moja družina je bila izjema in je odgovorila v materinem jeziku.

Cez nekaj časa je prišel k nam neki uradnik, da bi pobral omenjene liste. Ko je zagledal, da je na njem napisano v slovenski, me je vprašal, kdo je to napisal v tako lepem jeziku. Pomislite, bil je Italijan! Odgovorila sem mu, da sem jaz to napisala. Nato pa me je začel z zanimanjem spraševati.

»Ali hodiš v slovensko šolo?«

»Da.«

»V katero šolo?«

»V gimnazijo.«

»V kateri razred?«

»V prvi.« (Takrat sem namreč hodila še v prvi razred.)

Zelo čudno se mi je zdelo, da me vse to sprašuje. Nato je nadaljeval:

»Kaj si ti?«

»Slovenka.« sem mu odvrnila. Gledala sem mu naravnost v obraz in nič me ni bilo sram, da sem to rekla. Opazila sem, da se je po tej besedi pokazalo na njegovem obrazu veliko presenečenje. Povedal mi je, da mi pričakoval iz mojih ust takega odgovora. Začuden sem ga pogledala in rekla: »Kaj bom pa rekla, da sem Italijanka?«

On pa me je seznanil s tem, da je veliko takih Slovencev v Trstu, ki

pravijo, da so Italijani, v resnici pa so Slovenci. Povedal mi je, kaj se je zgodilo nekega dne na njegovem uradu. Tako je dejal:

»Nujno sem potreboval uradnico, ki bi znala slovensko in italijansko. Iskal sem, ali nisem je mogel takoj najti. Nekega jutra sta stopili v moj urad dve dekleti, ki sta prosili za službo. Takoj sem ju povprašal, če znata slovensko. Obe sta mi odkimali. Rekel sem jima, da ju ne potrebujem. Zalostni sta odšli iz urada. Nato je potrkalo na vrata drugo dekle. Bila je njuna prijateljica. Lepo me je prosila za službo. Takoj sem jo vprašal, če zna slovensko. Odgovorila mi je, da je hodila v slovensko šolo in da zna zato slovensko in italijansko. Vesel da sem našel pravo uradnico, sem ji rekel, da je že naslednjega dne sprejeta v službo. Od toliko veselja ni imela pravih besed, s katerimi bi se mi zahvalila. Ko je stopila na ulico, je srečala svoji prijateljici, ki sta ji povedali, da sta bili medavno pri meni, da pa nista dobili službe. Tudi ona jima je povedala, da je bila pri istem uradniku, to je pri meni, in da hoče naslednjega dne delati v mojem uradu. Prijateljici sta se razjezili in rekli, da to ni pravično. Takoj sta razdraženi stopili k meni, da bi se pritožili. Jaz pa sem jima pojasnil, da ju nisem zato sprejel v službo, ker sta rekli, da ne znata slovenskega jezika in da ju zato nisem potreboval. Ko sta to slišali, sta prebledeli in odšli s povešenimi glavami iz sobe. Žal jima je bilo, da nista bili sprejeti v službo. Poleg tega pa ju je pekla vest in jima venomer očitala, da sta zatajili svoj materin jezik. Bili sta — Slovenci. Hoteli sta to popraviti, a bilo je prepozno.«

Ko je nehal s pripovedovanjem, me je v sru zabolelo. Pomislila sem na njegove besede in spoznala, da je na svetu veliko ljudi, ki zatajijo svoj materin jezik. Nato pa mi je v sru zagorel vroč plamen, oznanjujoč ljubezen do domovine. Vesela sem, da sem hči slovenskih staršev, da hodim v slovensko šolo in da govorim slovensko. Ali tudi vi?

Konjiček

ma	de	ve
li	ze	i
la	ju	ka
če		le
ma		tke

Poveži zloge v liku s potezami šahovskega konjička v lep slovenski pregovor!

Dober tek!

teli z odvezovanjem naših prozornih oblek. Trenutek nato smo že vdihovali popolnoma čist zrak v toplem, prijetno razsvetljenem okolju, medtem ko so se temnopolti prebivalci morskih globin, nasmejani in klepetavi, zbirali okoli nas, nam stiskali roke in nas prijazno trepljali po ramenih. Govorili so čuden in hrupav jezik, od katerega nisimo razumeli niti besede, toda smehljaj na njihovem obrazu in prijateljstvo, ki se je zrcalilo v njihovih očeh, sta bila za nas jasno razumljiva. Steklene obleke so obesili na s številčkami zaznamovane klince v zidu in prijazni ljudje so nas na pol potiskali na pol peljali k notranjim vratom, ki so vodila na dolg nagljen hodnik. Ko so se za nami zaprla vrata, ni bilo ničesar več, kar bi nas spominjalo na neverjetno dejstvo, da smo neprostovoljni gosti neznanega plemena na dnu Atlantskega oceana in da smo za vedno odrezani od sveta, ki smo mu pripadali.

Tedaj, ko je skrajna napetost tako naglo popustila, se je naenkrat pojavila izčrpanost. Celo Bill Scanlan, ki je bil močan kot Herkul, je komaj vlekel noge za seboj, medtem ko sva Maracot in jaz bila prav zadovoljna, da sva se lahko z vso težino naslonila na najine voditelje. Čeprav sem bil zelo utrujen, sem vendar utegnil vtisniti si v spomin vsako podrobnost na naši poti. Zrak so proizvajali nekakšni stroji, o tem ni bilo nobenega dvoma, kajti prihajali je v valovih iz okroglih odprtih v zidovih. Luč je bila kot dnevna in je očividno prihajala iz tistega neonskega sistema, na katerega so naši evropski inženirji postali pozorni, ko so hoteli odpraviti električne žarnice z žarilno nitko. Svetloba je sijala iz dolgih širokih cevi, ki so bile pritrjene na stropu vzdolž hodnika. Vse to mi je bilo mogoče opazovati, preden so nas pri naši hoji navzdol ustavili ter nas uvedli v prostrano sprejemnico, ki je bila obložena z debelimi preprogami in bogato opremljena s pozlačenimi stoli in poševnimi zofami, kar nas je precej spominjalo na egiptovske grobnice. Odslovili so množico in samo bradat mož z dvema spremjevalcema je ostal z nami. »Manda« je ponovil nekolikokrat in se pri tem trkal po prsni. Potem je pokazal po vrsti na vsakega od nas in je ponavljal besede Maracot,

Headley in Scanlan tako dolgo, dokler jih ni popolnoma obvladal. Nato nas je s kretljivo povabil, da sedemo, in nekaj dejal enemu od spremljevalcev, ki je odšel iz sobe in se takoj vrnil v spremstvu starega, sivolasega in bradatega moža, ki je imel na glavi čudno konicasto pokrivalo iz črne blaga. Pozabil sem povedati, da so vsi ti ljudje bili oblečeni v raznobarne tunike, ki so jim segale do kolen. Na nogah so imeli visoke škornje iz ribje kože ali iz neke vrste mehkega usnja. Častitljivi prišlec je bil očividno zdravnik, kajti pregledal je po vrsti vsakega od nas, pri tem je zapiral oči, polagal svojo roko na naša čela, kot da bi se hotel z nekim notranjim gledanjem prepričati o našem zdravstvenem stanju. Vse je kazalo, da ni bil nikakor zadovoljen, zakaj zmajeval je z glavo in resno nekaj govoril Mandi. Ta je brez odloga še enkrat poslal ven svojega spremljevalca, ki se je vrnil s pladnjem, na katerem so bila jedila in steklenica vina. Vse to je postavil pred nas. Bili smo preveč utrujeni, da bi se vprašali, kdo so ti ljudje, toda obed nam je dal novih moči. Odpeljali so nas nato v drugo sobo, kjer so bili pripravili tri postelje. Na eno teh sem se dobesedno zgrudil. Spominjam se še megleno, da je Bill Scanlan stopil k moji postelji in se nanjo usedel.

»Cujte, tisti požirek žganja mi je rešil življenje,« je dejal. »Toda, kje smo, pravzaprav?«

»O tem pa vem ravno toliko kakor vi.«

»No, da, zdi se mi, da bom šel gledat pod kožo,« je zaspalo dejal, ko se je vračal k svoji postelji. »Cujte, to vino je pa bilo kar v redu. Hvala bogu, da ne poznajo tu doli prohibicije.« To so bile zadnje besede, ki sem jih slišal, ko sem se pogrezal v najgloblji sen v svojem življenju.

Ko sem prišel k sebi, se najprej nisem zavedal, kje se nahajam. Dogodki prejšnjega dne so se mi zdeli kot nejasne in hude sanje in nikakor nisem mogel verovati v njihovo resničnost. Ves začuden sem gledal okoli sebe po tej prostrani in pusti sobi brez oken, po njenih svetlosivih stenah, po trepetajoči svetlobi, ki se je v rdečastih pramenih vsipala izpod stropa, po raztresenih kosih pohištva in končno po obeh drugih posteljah. Od ene od teh je prihajalo piskajoče in

OTON ŽUPANČIČ:

Uspavanka

Kaj bo sinku sen prineslo? Ptičje krilo, tenko veslo, ali kita rožmarina? Aja tuta, nana nina!

Krilo se je utrudilo, veslo se je polomilo, suha kita rožmarina — aja tuta, nana nina!

Kaj bo sinku sen prineslo? Niti krilo, niti veslo, niti kita rožmarina, le popevka materina: aja tuta, nana nina!

FRANČKA ZALAR,

učenka osnovne šole v Cajnarjih:

PES IN LISICA

Nekoč sta živela pes in lisica skupaj in v slogi. Nekega dne sta šla po gozdu. Prišla sta do ubitega zajca. Lisica ga je pobrala in sta šla naprej. Po poti sta se dogovorila, da bosta zajca nesla do lisicine, da se bodo tudi mlade lisicke gostile. Ko sta prišla do lisicine, je lisica rekla psu:

»Tukaj me počakaj, da grem jaz poklicat lisicke!«

Pes jo je ubogal, lisica je šla v lisicino in vzela s seboj zajca. Dolgo, dolgo je ni bilo iz luknje. Čez dolgo časa je prišla pokukat ven. Povedala je psu, da ni več zajca in spet smuknila v lisicino. Pes je žalosten odšel dalje po gozdu.

Od takrat pes lovi lisico, da bi se z njo nasitil namesto z zajcem.

Lešniki

149) Visoka kot gora, bela kot sneg, rdeča kot kri in otrokom diši.

150) Ko me tuhtaš, te jezim, ko me rešiš, veselim, in tako tvoj um bistrim.

151) Eden lije, drugi pije, tretji pa raste.

152) S krilmi maha, odleteti ne more, stanuje pa na Holandskem.

153) Spomladi nas veseli, poleti hladi, v jeseni hrani, pozimi pa greje.

Posta strica Miha

Orland Pucer iz Sv. Petra pa je očividno navdušen nogometaš. Cujte, kaj mi je pisal!

Dragi, stric Miha!

Povedati Ti moram, da imamo pri nas na šoli nogometno enajstoričico »Lev«. Vsad dan igramo. Danes pa nas je v oblekah slikah tov. učitelj. Ali boš objavil sliko, če Ti jo drugič pošljemo? Pa več kaj še imamo? Velik novi šah! Danes pa smo bili na sprehođu. Tov. učitelj je dejal, da bomo pisali spis in najboljšega poslali Tebi!

To ste korenjaki, fantje iz Sv. Petra! Veš, Orland, tudi stric Miha je bil v mladih letih navdušen nogometaš! Pa še zdaj se včasih splaš in teka po travni kot obsejen za žogo! Moraš mi pisati, kdaj boste imeli kakšno imenitno tekmo, mi leda Vas pridem pogledat. Sliko pa mi le pošlji in spis seveda tudi! Lepo pozdravi vso slavno enajstoričico »Lev« in tovariše učitelje.

Mali Vladimir Furlan, učenec II. razreda osnovne šole iz Postojne pa mi je ves navdušen pisal, kako je neko nedeljo opazoval gasilski avto, ki je imel sireno in v katerem sta bila dva mala gasilca!

No, Vladimir, ti boš prav gotovo gasilec, ko boš velik, kaj, ko se že zdaj tako zanimaš za gasilstvo! Le še kaj mi piši! Zelo me bo veselilo!

Tudi iz Matenje vasi se je nekdo oglasil! To je pa naš mali novi znanec Ivanček Sen, učenec IV. razreda osnovne šole. Ivan pravi, da ima zelo rad svoj dom in pa — da zelo rad prebira skupaj z ostalimi pionirji »Slovenski Jadran«! No, ker tako rad bereš, prav gotovo tudi rad pišeš, Ivan! Zatorej vzemi pero v roke in še kaj nam napiši!

Derenčin Aldo iz Šmihela pri Novem mestu pa pošilja najlepše pionirske pozdrave vsem našim malim bračcem!

No, ogeljmo si zdaj, kaj je napisal naš mali prijatelj iz Strmce — Rupnik Berto!

Danes se Ti prvič oglašam. Ker rad prebiram »Slovenski Jadran« sem se odločil, da bom reševal naganke in Lešnike: Hodim v peti razred osnovne šole. Do šole imam veliko veselje. Knjige so mi nad vse ljube. Do šole imam pol ure hoda, toda še nikoli je nisem zamudil. Pošiljam Ti iskrene pozdrave iz naše male vasice Strmce!

Slovenski dijaki in dijakinje iz Trsta so imeli pred kratkim v Avditoriju lepo prireditev! Cujte, kako nam jo je opisala naša mlada prijateljica iz Trsta, Ondina Majcen!

Dragi stric Miha!

Preden Ti nadalje pišem, Te prav lepo pozdravljam! Sporočam Ti, da smo v soboto in nedeljo priredili v Avditoriju akademijo. Na sporedu so bile deklamacije, simbolične vaje, narodni plesi in petje. Tudi jaz sem nastopila v zboru s petjem. Predstava je lepo uspela in vsi smo bili s tem zadovoljni. Morda si tudi Ti slišal o tem. Skoda, da nisi tudi Ti bil zraven. Prepričal bi se, da je bilo res lepo. Pa tudi spoznali bi se. Morda bomo še enkrat ponovili in boš tudi Ti prišel gledat, kajne. No, upajmo, da se bova takrat spoznala.

I, seveda sem slišal, draga Ondina za akademijo! Toda na žalost takrat, ko je bila že končana! Zelo mi je žal, da sem zanjo zvedel prepozno! No, če boste res ponovili, pa si jo pridem tudi jaz ogledat! Prav rad ti verjamem, da je bila lepa! — Veš, Ondina, tvoj spis »Moč slovenske besede« mi je zelo ugajal in v prihodnji številki ga objavim! Prav gotovo bo tudi ostalim mladim bračcem ugajal in jim koristil! Lepo pozdravljena!

Pomlad je v deželi! No, to že ni nič več novega, kajne, dragi mali prijatelj? Saj danes je že prvi maj! Prvi dan najlepšega meseca v letu! In obenem naš veliki praznik — Praznik dela! No, dragi mali dopisniki, stric Miha pričakuje, da mu boste prav natančno opisali, kako ste kaj praznovali današnji praznik! Najlepsi spisi bodo seveda objavljeni! Zdjaj pa si ogledjmo, kaj je napisal naš stari znanec iz Hrastja pri Pivki — Miro Vadnjaj!

Dragi stric Miha!

Že dolgo časa je minilo, odkar sem Ti zadnjič pisal. Mislim pa, da razumeš kako je, saj veš, pomlad je prišla v deželo. Pomlad, ki vsakega tako očara, da skoraj pozabi na druge stvari. Tako je tudi z menoj. Danes sem se pa le odločil in Ti napisal to pismence. Pošiljam Ti majhen prispevek za Tvoj kotichek, pesem, križanko s skritim pregovorom in par Lešnikov. Lepo Te prosim, da to objaviš in Ti pošiljam lepe pozdrave!

No, Miro, saj ti ne zamerim! Da si le spet pisal! Midva sva še vedno dobra prijatelja! Popolnoma razumem, koliko dela in opravkov imajo mladi ljudje zdaj, ko je zunanaj tako lepo! Tvoje pesmico objavim prav kmalu! In morda tudi križanko! Lešnike pa na vsak način! Le še kaj se mi oglesi in še kaj mi pošlji! Prav lepo pozdravljen, ti in ostali pionirji iz Hrastja!

Ali naj predšolski otrok telovadi v telesnovzgojnim društvu?

Telovadba privzgoji otroku lastnosti, ki pozitivno oblikujejo njegov značaj

Večkrat sem že obiskala telovadno uro naših cicibanov pri TD »Partizane« v Koprju. Tudi moja hčerka tam telovadi.

V prostorih, kjer se najmlajši pripravljajo na telovadno uro, je živahno vrvenje. V spremstvu mamic, starih mamic, očetov in drugih sorodnikov prihajajo vedno novi in novi otroci. Nekateri prihajajo že samostojno k telovadbi in ponosni so na to malo osamosvojitve. Čeprav nekateri še ne vedo, kako se imenujejo po vrsti dnevi v tednu, in tudi še ne poznajo na uro, vendar ne zgreše niti dneva niti ure, ko imajo svojo telovadbo. Mamic so včasih zaposlene ali zadržane in bi rade »pozabile« na to uro, vendar se otrok ne pusti preslepiti. In zakaj so otroci na telovadbo tako navezani? Takoj nam bo jasno, ko si bomo ogledali, kaj vse pri telovadni uri počno.

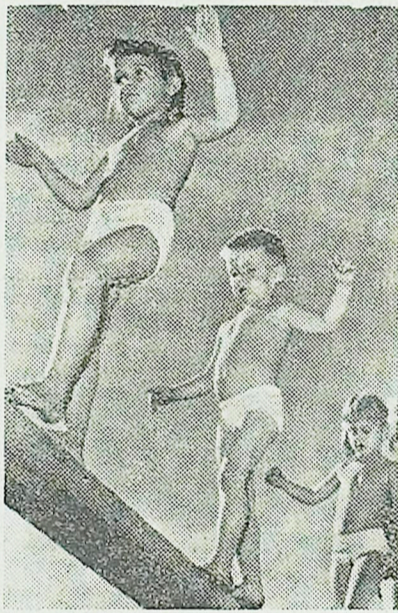
Se nekaj minut veselega otroškega živčava in slačilnica je prazna. Otroci so zbrani v telovadnici, mamic in očetje pa pri vratih, odkoder opazujejo napredek svojih najmlajših.

Otroci so zbrani okoli vaditeljice, kakor čebele okoli svoje matice. Nekaj kratkih navodil in postavijo se lepo v vrsto, po velikosti. Od začetka je vrsta še kar v redu, proti koncu, pri najmanjših, pa je nekam čudna. Vaditeljica posreduje in jih lepo uredi. Nekateri otroci se še niso navadili discipline, venomer silijo izven vrste, mikla jih žoga, krogi ali lestev, radi bi šli kar tja.

Tudi moja hčerka je med njimi, ker je šele pred kratkim začela telovaditi in je tudi v vrsti med najmanjšimi. Toda vzgoja k disciplini in natančnosti je prva naloga vaditeljice in lahko si predstavljate, kaj to pomeni za poznejše otrokovo življenje, ko bo moral v šolo in po šolanju v poklic.

Potem se postavijo v krog in začnejo se proste vaje. »Ena, dve, ena, dve...« ponavljata neutrudljivo vaditeljici in razlagata vaje. »Ena, dve, tri, štiri...« Nekateri otroci glasno ponavljajo štetje, zdi se jim, da bodo tako bolj pravilno telovadili, drugim se še precej zapleta, ali to nič ne de, od ure do ure je bolje. Delo otrok se hitro razvija. Nauče se toliko novega, nauče se obvladovati svoje telo, postajajo gibčnejši, spretnješi in aktivnejši. Ali si ne žele prav vsi starši, da bi bili njihovi otroci duševno in telesno čim bolj razviti?

Nato vaditeljici razdelita otroke na dve skupini: večje in manjše. Večji se gugajo na krogih, plezajo po lestvi, hodijo po brvi, preskakajo po nizke zapreke. Manjši se preizkušajo v raznih drugih spretnostih: prevračajo kozolce, skačejo z nizke višine, se plazijo pod gredo, hodijo po vseh štirih. Tako so zaverovani v svoje delo, da sploh nič ne vidijo okoli sebe, cela skupinica je kakor majhna družinica, ki živi in dela v najlepši slogi. Otroci, ki je mogoče doma neubogljiv, trmast in nepazljiv, je zdaj priden in rad izpolnjuje naloge svoje vaditeljice.

Otrok se nauči premagovati ovire, krepi si voljo, postane pogumen in odločen. Družba ga vzgaja, v njej zaživi in dela. Zakaj bi torej držali otroke doma, zakaj bi jim omejevali svobodo gibanja, zakaj bi jim ne pustili, da se vzgajajo v družbi sebi enakih? Otroci si želijo razgibanosti in izživljanja, želi si telesnega gibanja. Vse to mu daje telesna vzgoja, če je pravilno usmerjena.

Toda ure še ni konec, še nekaj skupinskih igrice bo. Igrajo se mačke in miši, se lovijo, so sonce, psički, mucki, zajčki ali vlak; porivajo žoge, jih mečejo in kotrljajo in še marsikaj drugega.

Le neradi se otroci ločijo od prijateljske družbe, v kateri so preživeli eno uro. Sele zdaj se spomnijo na svoje mamic, ki so jih z veseljem opazovale, in jim hitijo pripovedovati, kaj vse so doživeli in kaj so se naučili. Pripovedujejo vsem in vsakomur, ki jih hoče poslušati, doma ponavljajo vaje in se že vesele prihodnje ure. Ko na nedež srečava vaditeljico, me hčerka vselej vpraša: »Kdaj bom šla k »Partizanu«? A je četrtek jutri?«

Na vas materah je, da omogočite svojim otrokom vzgojo tudi s pomočjo telovadbe. Kjer pa takih oddelkov ali telovadnih društev še ni, pomagajte, da jih bodo kmalu ustanovili. Otroci vam bodo hvaležni, opazili boste, kako lepo se razvijajo. Sodelujte z vaditeljico, razpravljajte z njo o vseh vzgojnih vprašanjih, pomagajte jim! Pravilna telesna vzgoja, vzgaja borbene, odporne, vztrajne in vesele ljudi, ki pogumno premagujejo v življenju vse težave.

O naši zunanosti

Zunanja človekova pojava napravi že prvič pomemben vtis, ki lahko vzbudi simpatijo ali antipatijo. V službenem ali družabnem življenju lahko takšen prvi vtis pomaga človeku k uspehu ali k neuspehu. Zato je za vsakega človeka važno, da ima svojo zunanost kolikor mogoče v redu. Za to niso potrebne drage in v oči padajoče obleke, niti puder, parfum in šminka, temveč v prvi vrsti skrbna telesna nega — mnogo vode, mila, dobro česanje, krtačenje in britje, lepa drža in mirne kretnje. Kakor sami ne gledamo radi človeka z nečisto kožo, z umazanimi rokami in nohti, z neurejenimi lasmi, s slabo obniti obrazom in zanemarjenimi zobmi, prav tako gledajo drugi na nas.

Mož ali žena, ki lahko posedujeta še toliko razuma, znanja in dobrega karakterja, pa je njuna zunanost zanemarjena, ne bosta nikoli napravila dobrega vtisa ne v poklicnem, kaj šele v privatnem življenju.

Obleka, drža, hoja. Oglejte si kritično tudi svojo obleko. Ali je popolnoma čista in v redu, ali ne manjka gumb, je sukinja prašna, je krilo na eni strani nekaj centimetrov daljše kot na drugi, je staknjena nekje celo varnostna sponka? So čevlji dobro očiščeni?

In kakšna je naša drža? Drži se ravno! Kot otroci smo večkrat slišali ta opomin. Odraslemu ne reče tega nihče več, čeprav bi bilo večkrat potrebno. Zato se tega sami večkrat domislamo. Človek je takoj višji in postavnejši, če hodi z vzravnanim hrbtom, s prosto dvignjeno glavo, kakor pa s sklonjeno glavo in višecimi rameni.

Naša hoja naj bo mirna, elastična in enakomerna. Ne delajmo ogromnih korakov in pazimo, da ne bodo stopala preko meze obrnjena navzven. Rok ne držimo v hlačnih žepih, tudi naj ne nihajo na vso moč sem in tja, kakor nihalo na stenski uri.

In še nekaj o sedenju. Na stol se usedemo udobno in ne samo na njegov rob. Noge lahko prekrizamo eno čez drugo, nikakor jih ne ovijamo okrog stolovih nog. Zelo nelepo sliko napravimo, če držimo kolena daleč

Sparana volna bo postala spet ravna, če jo trdo navijete na večji kos lepenke in postavite nad vrelo vodo.

Rdeče zelje je mnogo boljše, če ga dušimo s koščki jabolk in mnogo manj ostro, če položimo vmes kos kruha.

ŽENE po svetu

ZENE-POTAPLJACI NA JAPONSKEM

Japonska je zemlja največjih nasprotij. Kapitalizem je tam relativno mlad vendar mu je uspelo, da je pridobil pod svojo oblast delovno ljudstvo in to pod pogoji, ki so za naše evropske pojme kaj bedni. Ta socialni prepad je tem večji, ker se je kapital nakopičil v rokah nekaj rodbin, ki so pravi vladarji zemlje vzhajajočega sonca.

Tudi sicer so na Japonskem velika nasprotja. Medtem, ko so vlemesta evropeizirana, polna tovarn, kinematografov, gledališč in modernih prometnih sredstev, najdemo v vaseh take običaje, da nas s svojo zaostalostjo naravnost presenečajo. Širša evropska javnost dolgo ni vedela za nenavadni poklic žena v zalivu Gse v provinci Sbima na srednjem Japonskem.

Gre za žene, ki služijo svoj kruh s tem, da se potapljaajo v morje in lovijo školjke. V teh krajih se žene že od pamtikeva ukvarjajo s tem poslom. To je čudno že zato, ker so povsod drugod tudi na Japonskem potapljači le moški. Tako ženo-potapljača imenujejo Japonci »ama«. Te žene so večinoma poročene, imajo otroke ter s svojim delom vzdržujejo vso rodbino. Moški namreč samo sedijo v čolnu in njihova naloga je, da amam pomagajo pri potapljanju in dviganju.

Oprema ame se že tisoč let ni spremenila — okoli bokov ima ovito neko krpo, to je vse. Le očala, ki ji ščitijo oči pred velikim vodnim pritiskom v globinah, so se zadnjih sto let nekoliko spremenila, tako da danes nosijo že moder-

na očala s protipritiskom stisnjene- ga zraka ter ščipalke za nos. Toda vse to je zelo drago in zato tudi redko.

Kako se ama potaplja? Mož pride s čolnom, v katerem je tudi žena in otroci, na mesto, kjer se je treba potopiti. Zdad ama sleče obleko in se potopi do vratu v vodo. Okoli pasa si zveže vrvi, v roko pa vzame bambusovo palico, napolnjeno s svincem. Včasih so se ame potapljale po osem metrov dolgi bambusovi palici, ali s pomočjo kamna težkega dvajset kilogramov. Vrv, s katero je zvezana, je s škripcem pritrjena na čoln. Zdad si ama očisti pljuča, tako, da tiho žvižga in pri tem vdihava čim več svežega zraka.

Takoj nato zapade ama v stanje »asphyxie«, to je puls ji preneha biti in spušča se v globino. Trdijo, da se lahko potopi do 45 metrov globine, znanstveniki pa so ugotovili, da globina ni večja od 30 metrov. V tej globini ostane ama približno dve in pol minuti in mora pridno delati, to je trgati školjke priraščene na morske pečine. Že železnim diletom trga užitne morske alge, »kaisu«, potem »awabie«, tako imenovano morsko uho, ki ga uživajo povsod na Japonskem, včasih pa, če ima srečo, najde tudi školjke »teugusa« (gelidium coneum), ki ima zelo visoko ceno. Ko ama začuti, da ji moči pojemajo, potegne za vrv in gospod soprog jo potegne v čoln.

V teku ene ure se potopijo ame približno dvajsetkrat in imenujejo tako serijo potapljanj »kakuro«. V teku dneva opravijo tri kakure, med temi pa imajo pavzo po dve do tri ure. Takrat se spočijejo, pogrejejo ter nahranijo ali podojijo otroke.

Posel ame je zelo težak in zdravju škodljiv. Skoraj tri ure dnevno prebije ama pod vodo, ko mora drževati dihanje, obenem pa mora njen organizem zdržati spremembo zračnega tlaka od normalnega do treh in pol atmosfer ter obratno. Toda na Japonskem ni socialne zakonodaje, ki bi ame zaščitila ali jih vsaj preskrbela za primer njihove dela nezmožnosti, ki nastopi prav zgodaj.

M. G.

Štirje modeli za deklice in dečke. Izbrani so tako, da če boste pri šivanju pazljivi in boste pustili dovolj roba za zdaljanje, jih bodo otroci z lahkoto nosili še jeseni. Karirasta in črtasta blaga so za otroke veliko bolj primer- na, ker so manj občutljiva od enobarvnih.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

ISIJAS (SCIATICA) — POGOSTA BOLEZEN

Med raznimi boleznimi, ki tarejo ljudstvo, pogosto srečujemo isijas (sciatica). Beseda isijas ne pomeni boleznii same, temveč samo znak nekega obolenja, neke motnje v notranjosti, kakor je na primer bolečina v licu znak obolenja čeljusti ali zoba, bolečina v trebuhu pa črevesa, znamenje vnetja slepega črevesa. Do pred nedavnimi je bilo veliko zmede v pogledu nastanka isijasa in še danes splošno slišimo ljudi, ko govore, da imajo isijas, da so se prehladili, da so stali na prepihu ali v mokrem in podobno. Zdravniki pa so pripisovali bolezen vnetju živca, ki poteka zadaj vzdolž spodnjih udov.

Ni pa še mimolo leto, odkar so učenjaki ugotovili, da v ogromni večini primerov (najmanj 80 odstotkov) gre za neko posebno poškodbo v hrbtenici, ki je precej pogosta in zaradi tega nastajajo bolečine v velikem živcu spodnjih udov. Vnetje živca pa je prav redko.

Ker so vzroke precej dobro spoznali, je zavzelo tudi zdravljenje važno mesto v socialni zaščiti našega ljudstva. Število prizadetih ljudi je precejšnje in bolezen najdemo česče pri moških kot pri ženah, in to pri mladih moških, največ delavcih.

Kot smo omenili, gre v večini primerov za neko poškodbo hrbtenice. Hrbtenica namreč ni toga palica, temveč jo sestavljajo mra-

ga gibljiva vretenca, ki imajo v ta namen neke blazinice, ki to gibljivost in elastičnost omogočajo in blažijo trde udarce. Vretenca obdajajo hrbtani mozeg, ki prečaja povelja možgan za gibanje udov, občutki teh udov (toplota, mraz, bolečina) pa potujejo nazaj v možgane. S hrbtnege mozga se odcepijo živci, ki potujejo skozi drobne odprtine na vretenih ven iz hrbtenice proti udom. Če se sedaj tista blazinica, ki blaži udarce med vretenci, poškoduje, lahko delček izstopi kot nekakšna kila in pritiska na istotam izstopajočo korenico živca, ki se skuša umakniti temu pritisku. Če ta živec napne mo s kakšnim telesnim gibom, bo živec pritisnil na štrleči del med vretenci in prav tu je najpogostejši vzrok velike bolečine v križu in vzdolž spodnjega uda, kar imenujemo isijas. Pravilno pa bi morali reči: kila medvretenčne plošče, kar povzroči isijas.

Poleg te poškodbe, ki povzroča pritisk na živce, poznamo še nekaj bolezenskih stanj, ki lahko povročajo iste ali podobne bolečine, toda to je bolj poredkoma. Pač pa so to lahko posledice zloma, TBC ali drugih obolenj samo hrbtenice, dalje vnetja z gnojenjem v sosesčini živca (n. pr. gnojenje od injekcije), poškodba ali udarce živca samega in končno, toda prav redko, vnetje živca samega.

Prihodnjič vam bomo povedali o bolečinah, ki so v zvezi z isijasom in o zdravljenju te bolezni.

Dr. M. K.

od 2. maja do 8. maja 1953

Bodite dobre volje — pisan spored zabavnih popevk in mitrov; 19.00: Večerne vesti; 21.00: Slušna igra: Van Gilgust: Konec zgodbe; 21.45: Lahkih nog naokrog.

Zaključek šahovskega turnirja za prvenstvo Jugoslovanske cone

V nedeljo je bil v Kopru zaključen II. šahovski turnir za prvenstvo jugoslovanske cone STO. Turnirja se je udeležilo 14 igralcev iz Kopra, iz Portoroža in iz Buj. Čeprav je bil ta turnir glede na številčno stanje in kvaliteto igralcev precej močnejši od lanskoletnega, lahko vendar z obznanjem ugotovimo, da nista bila zastopana Piran in Izola. Delni vzrok za to je predvsem v malomarnosti organizatorjev turnirja, ki se niso zlasti za Piran pobrigali, da pošlje svojega predstavnika na turnir, saj je v Piranu šahovsko življenje precej razvito.

Prvo mesto na turnirju je zasedel prvokategorik Omladič z 12 točkami. Bil je že od vsega začetka glavni favorit turnirja in ni imel prave konkurence. Drugo mesto je prav tako prepričljivo osvojil lanskoletni prvak Gajski z desetimi točkami in se za dve točki oddvojil od tretje do četrto plasiranih Hribarja in Petrinčiča. Gajski je letos pokazal bolj sigurno igro kot lani in je izgubil samo eno partijo (z Omladičem). Prvak Kopra Hribar je po slabem začetku zelo dobro nadaljeval in bi verjetno dosegel še večji uspeh, če ne bi v nekaterih partijah spregledal figure. Isto velja za Petrinčiča, ki je letos prav tako kot lani začel dobro igrati šele proti koncu turnirja.

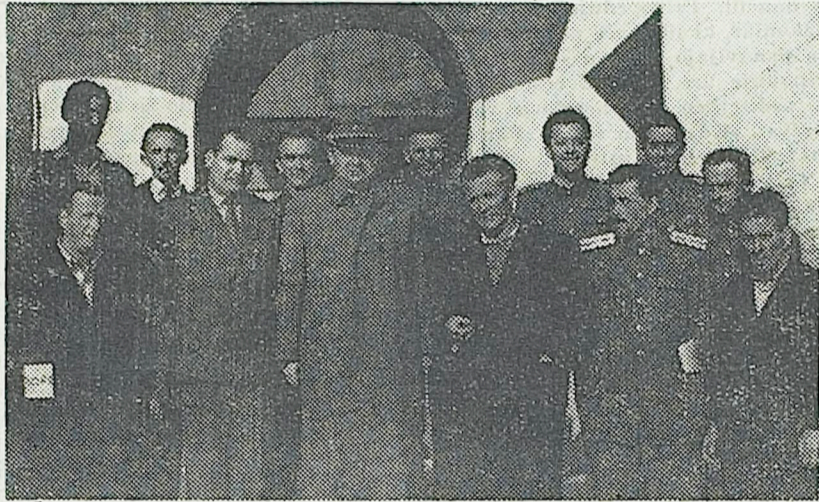
Vse to dokazuje, da primanjkuje igralcem našega področja turnirske prakse, čeprav smo lahko s kvaliteto njihove igre kolikor toliko zadovoljni.

Največje presenečenje turnirja je pripravil Hilel, ki je osvojil peto mesto s 7 in pol točkami. Nekaj časa je bil celo na tretjem mestu, vendar je v zadnjih kolih nepričakovano popustil. Hilel je igral na tem turnirju kot rezerva, vendar je pustil za seboj mnoge finaliste. Dokazal je, da zna odlično kombinirati in da bo treba v prihodnje na njega mnogo resneje računati. Teh pet igralcev je prejelo tudi lepe praktične nagrade.

Šesto mesto je osvojil Petrovič s 6 in pol točkami, sedmo do devetega

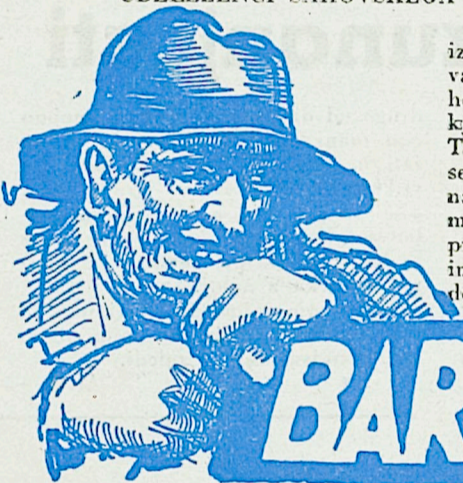
mesta si dele Prizmič, Srdoč in Žerjal s 6 točkami, deseti je Saranovič s 5 točkami, enajsto in dvanajsto mesto si delita Klobučar in Sebalj s 4 in pol točkami, trinajsto in štirinajsto mesto pa Udier in Žutobradič s 3 in pol točkami. Med nenagrajenimi je največje presenečenje pripravil vsekakor Klobučar, ki je osvojil na letošnjem prvenstvu Primorske tretje mesto in je bil eden od favoritov turnirja. Verjetno ga je indisponiral slab začetek in je potem igral brez pravega interesa.

Največji uspeh turnirja je predvsem v tem, da so štirje igralci osvojili tretjo kategorijo (Hilel, Prizmič, Srdoč in Žerjal). Vsekakor pa bi bilo zelo koristno, če bi igralci, ki so na tem turnirju dobili precej dragoceni-

UDELEŽENCI ŠAHOVSKEGA TURNIRJA V KOPRU

izkušanj, prenesli svoje znanje na vas, v tovarne in v šole, kjer je šahovska igra še zelo slabo razvita in kjer bi zlasti mladini zelo koristila. Tudi naše šahovske organizacije bi se morale zavzeti, da ni njihova naloga samo organizirati turnirje po mestih, ampak predvsem skrbeti, da prodre šahovska igra med množice in da iz vrst mladine dobimo nove dobre igralce.

BARBA VANE PRAVI...

»Povero« jest Barba Vane. Rad jemam tiste, ki me prosijo za pomoč, ki jih »defendiram« neh »dirite«, kar zmorem. Undan je tak človek prišel do mene, jen me prosu, de nej mu pomogam. Jest sen po moji stari poštenosti povedal njegov »defar« taku, de bi ga tisti, ki so za to postavljeni presejali in rešili. Ja, kar prou bi blu, če bi bili tu nardili. Pa niso! Pogrnjali so de »ni moče« jen meni poslali uradni dopis. (Samo vam bralec povem, da je bil dopis poslan — iz Kopra v Koper. Jest Vane pa jemam telegovornik, jen bi me bili lahko — telepokitli, jen »sparanjali marko.«) Ne »kapiram«, kako naj je zahteva v skladu, če prinesem »točne dokaze«, — da je res, kar sem napisal — in da bi moral potem — preklicati. »Uficio« za dobiti okupacijo nej bi se bil pobrigal jen poškal »žbalje«, ki sem jih omenil. Jest bi mu bil rad pomagal, če bi bil prišel na obisk. Ker pa je »defar« že presegel okvir moje rubrike, bo v prihodnji številki poseben članek.

Res se mi je zadeva skoro malo »zamerila«, jen sen odšel iz Kopra. Moja stara glava se namreč hitro razgreje. Na cesti sem videl skupino delavcev, ki so »flikali« luknje. Kar pohvaliti moram tiste, ki so prišli na tako dobro misel. Najbrže so se spomnili, da se blizu Prvi maj. Škoda le, da je Prvi maj — samo enkrat v letu!!! Moja Juca mi namreč takoj zalflka hlače, če opazi — tudi le najmanjšo luknjo.

Zraven bivše železniške postaje v Škocjanu pri Kopru je velika hiša z gospodarskim poslopjem, ki ima veliko praznega prostora. Tudi če sem že star, so moje oči še dobre in veliko vidijo. Ze več kot mesec dni opazujem na cementnem tlaku pred hišo velik rigolni plug. Te dni se mu je pridružil še del motorne mlatili-

ce in se sedaj oba — zelo lepo močita na dežju! Prej sem »pensale«, da je plug dobil pri oranju kar bi ne bilo prav nič čudnega) — šjatiho in revmatizem, jen da ga je lastnik dal soncu v zdravljenje. Druga pa je sedaj, ko pada dež. Bojim se, da bo dobil garje, pa »florenc«, pleurite, polmonite in še druge hude »malatije«. Videl sem, da se plug tako drži, kot da mu bo zdaj pa zdaj slabo. Ker sem usmiljen človek, jen ne morem videti, da kdo trpi, sem ga hotel zavleči pod streho hleva, ki je tam zraven, pa ni šlo. Mogoče ga bo sedaj kdo drugi spravil pod streho — če ne bom pa jaz Vane koga.

Kar nisem mogel verjeti, ko sem prišel v Dekane, da je tam nekaj tako strastnih ljubiteljev lepih moških frizur. Še takrat ko igrajo »briskole« in »streta«, jih zelo skrbi, če so lepo počesani. Videl sem, kako si je nekaj najbolj užganih za lepoto skočilo v lase in so si začeli »uravnati« frizure s tako močjo, da so popadali po tleh. Nisem videl, kakšen je bil »uspeh«, ker sem jo hitro odkuril. Sklenil pa sem, da takim »parukjerjem« že ne dam poravnati svojih redkih las.

Če bi se verjeli ali ne, moram vseeno povedati, da sem že pred mesecem dni videl v Dekanih skupino »inkvizitorjev«, pa ne vem če so bili tisti iz Čedača s Francesco de Clugijem na čelu, ki so pred 600 leti prišli v Kobarid, da bi zamašili studence. Vsaj po oblekah sodim, da so morali biti plemenitog rodu, ker so bili lepo oblečeni in še bolj napačno frizirani. Videl sem, kako so se junaško borili, kdo bo popil več vode iz studenca, ki je tam pod cerkvijo. Ves v skrbeh sem gledal in že mislil poseči vmes, da bi nehali in pustili vsaj malo vode za domačine. Kmalu pa sem spoznal — da gre za neko vrsto starih ovčic, ki verjamejo v vraže.

SOBOTA, 2. maja: 13.30: Poročila; 13.45: Lahka glasba in objave; 14.20: Obzornik: A. Cerkvenik — O delovski kulturi; 14.40: Domači zvoki; 18.45: Melodije iz znanih filmov; 19.00: Večerne vesti; 21.00: Vesela sobota v zabavi in plesu vmes ob 21.30: Od sobote do sobote.

NEDELJA, 3. maja: 8.30: Za naše kmetovalce; 9.00: Mladinska oddaja: »Trije bratje« ter pogovor s pionirji; 13.30: Poročila; 13.45: Glasba po željah; 15.00: Od Triglava do Jadrana (Po Primorski v besedi in glasbi); 18.30: Koncert komornega zbora iz Trsta p. v. Ubald Vrabca; 19.00: Večerne vesti.

PONEDELJEK, 4. maja: 11.00: Koncert orkestra JLA iz Portoroža p. v. J. Jankoviča; 11.30: Žena in dom; 13.30: Poročila; 13.45: Lahka glasba in objave; 14.40: Domači zvoki; 18.15: Ritem ima besedo; 19.00: Večerne vesti. **TOREK, 5. maja:** 13.30: Poročila; 13.45: Lahka glasba in objave; 14.30: Iz športnega sveta; 14.40: Domači zvoki; 18.15: V šaljivi popevki skozi svet; 19.00: Večerne vesti; 20.00: Prenos simfoničnega koncerta Slovenske Filharmonije v Kopru; 22.00: Plešite z nami. **SREDA, 6. maja:** 11.00: P. J. Cajkovski: Koncert za violino in orkester v D duru op. 35; 11.30: Šolska ura: Kako nastane ribja konzerva; 13.30: Poročila; 13.45: Lahka glasba in objave; 14.30: Kulturni razgledi; 14.40: Domači zvoki; 18.15: Štiristoletja jugoslovanske glasbe: Glasba v dnevih za osvoboditev Makedonije; 19.00: Večerne vesti; 20.30: Koncert pevskega zbora »P. Prešerna« iz Kranja p. v. P. Liparja; 21.00: S knjižne police; 22.00: Glasba za ples in razvedrilo. **ČETERTEK, 7. maja:** 13.30: Poročila; 13.45: Lahka glasba in objave; 14.30: Po svetu okrog; 14.40: Domači zvoki; 18.30: Iz ljudske revolucije; 18.40: Iz zakladnice Vatroslava Lisinskega; 19.00: Večerne vesti. **PETEK, 8. maja:** 13.30: Poročila; 13.45: Lahka glasba in objave; 14.40: Domači zvoki; 15.00: Šolska ura (ponovitev) Kako nastane ribja konzerva; 18.15:

SIMFONICNI ORKESTER SLOVENSKE FILHARMONIJE BO PRIREDIL 5. MAJA OB 20. URI NA TITOVEM TRGU V KOPRU SIMFONICNI KONCERT. — NA SPOREDNI SO DELA ROSSINIJA, ČAJKOVSKEGA, DUKASA IN GOTOVCA.

Oblak Marija iz Urbancev—Dekani je izgubila svojo osebno izkaznico izdano od ljudskega odbora občine Dekani in jo razglašajo za neveljavno.

xxx

PRODAM PIANINO, črn, dobro ohranjen. Naslov v upravi.

KUPIM MOTORNO KOLO, 250 ccm. Ponudbe na upravo.

Križanka

BESEDEDE POMENIJO:

Vodoravno: 1. slovenski pesnik, 6. latinski veznik, 7. predlog, 8. obdelan kos zemlje, 10. moško ime, 12. oče, 14. znani jugoslovanski kipar, 16. oseba iz Molierovega »Tartuffa«, 17. čigavi glasovi so zapeljivali Odisseja, ko je plul proti Seili in Karibdi, 19. osebni zaimek, 20. romarski spomenik, 21. prislov, 23. bogata gora, 24. obdobje, 26. skrajnost, 29. pesniška oblika veznika, 30. ploščinska mera, 31. žensko ime, 32. ime meseca, 34. grška črka, 36. predlog, 37. junaštvo, 38. del kolesa, 39. član družbe, 41. vzvod, nihalo.

Navpično: 1. geometrijski lik Zemlje, 2. skrajni konec celine, 3. darilo, 4. veznik, 5. pogosta bolezen, 8. hlapec pri volih, 9. česlovina, 11. leto (srbo-hrvško), 13. bavarski vojvoda, 15. oblika glagola »imeti«, 17. nam da je svetlobo in toploto, 18. zanikana oblika glagola »hoteti«, 22. les, ki ga uporablja mizar, 23. povprašujem, 25. glej 2. navpično, 27. nimfa, 28. ime znanega renesančnega pisatelja in humanista, 31. pripovedna pesnitev, 33. pritrilnica, 35. vrsta dramskega dela, 38. reka v Sibiriji, 40. pritrilnica.

1	2	3	4	5
6				7
		8	9	
10	11		12	13
14		15		
	16			
17				18
19				20
21		22	23	
		24	25	
26	27			28
		29		
31			32	33
34			35	36
		37		
38				39
41				40

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Milko Stolfa — Tiska tiskarna »Jadrana« v Kopru.

Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica 26, tel. 170, poštni predal 2 — Številka tekočega računa pri Narodni banki v Kopru 657-T-162 Letna naročnina 500 din, polletna 250 in četrletna 130 din.

Vaš Vane

V koprskem okraju je že nad 1.600 članov »Partizana«

Prejšnji teden je bil v Kopru ustanovni občni zbor okrajne Zveze telesno vzgojnih društev »Partizana«, na katerem so se pogovorili o dosedanjem delu in sklepali o prihodnjih nalogah. Iz poročil predstavnikov društev je bilo razvidno, da so dosegle organizacije »Partizana« v koprskem okraju že lep napredek, saj je v petih društvih vključenih nad 1600 članov, medtem ko bodo telesno vzgojno organizacijo v Izoli v kratkem ustanovili.

Društvom primanjkuje predvsem kadrov, čeprav je koprsko matično društvo že priredilo vaditeljski tečaj. Pereč problem so tudi telovadnice, ki jih društva še nimajo. Dolej se vzgaja okrog 1300 aktivnih članov v šolskih telovadnicah in v raznih drugih dvoranah. V koprskem društvu so veljani skoraj izključno Slovenci, medtem ko je v piranskem društvu veljanih tudi precej Italijanov. Društvo »Partizana« v Izoli, ki sicer formalno še ni ustanovljeno, vendar je že začelo z redno vadbo, pa vključuje skoraj izključno samo člane italijanske narodnosti.

Na občnem zboru je govoril tudi predsednik republiške zveze partizanskih društev Slovenije, ki je dal priznanje delavnosti koprskih organizacij in zlasti naglasil, da imajo takojšnja društva še posebne naloge v zvezi s tem, da zajemajo dve narodnosti.

Na občnem zboru so tudi sklenili predlagati republiški zvezi partizanskih društev, da sprejme koprsko zvezo v članstvo, kot vse druge okrajne zveze v Sloveniji.

Koprška Aurora v vodstvu

V 18. kolu nogometnega prvenstva koprške podzveze sta končno le zamenjala prvo in drugo mesto koprška Aurora in Piran. Vendar je med njima le ena točka razlike in je vprašanje prvaka še vedno odprto. Da ti dve moštvi nimata prave konkurence, dokazuje tudi ogromna razlika o točkah (10!) med njima in tretje plasiranim Odredom iz Umaga.

V nedeljo je Aurora v Umagu visoko porazila Odred s 5:0, dočim je Piran odigral svojo tekmo iz 18. kola že prejšnjo nedeljo. Drugi rezultati: Proleter je premagal Brtonigle s 3:0 p.f., Momjan z istim rezultatom Soline, Umag je premagal v Izoli Izolo s 5:3, Buje in Jadran pa sta se na igrišču prvoimenovanega razšla z neodločnim rezultatom 4:4. Ob tej priložnosti bi omenili nešportno dejanje igralcev Brtonigle, ki so prišli v Koper in so pod izgovorom, da dežuje brez borbe prepusili točke Proleterju. Takoj dejanje nima s športno moralno ničesar skupnega in je vsega obsojajna vredno. Upamo, da bodo tudi pristojni športni forumi k temu povedali svoje!

BORBENE POZDRAVE

DELOVNIM LJUDEM JUGOSLAVIJE

OB PRAZNIKU DELA

1. MAJU 1953

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR KOPER
OKRAJNI ODBOR SZDL KOPER
OKRAJNI ODBOR SZDL SEZANA
OKRAJNI LJUDSKI ODBOR POSTOJNA
OKRAJNI ODBOR SZDL POSTOJNA
OKRAJNI KOMITE ZK KOPER
OKRAJNI KOMITE ZK SEZANA
OKRAJNI KOMITE ZK POSTOJNA
LJUDSKI ODBOR MESTNE OBCINE KOPER
MESTNO TRGOVSKO PODJETJE KOPER
GLOBUS, PODJETJE ZA RAZDELJEVANJE FILMOV
ZVEZA SLOVENSКИH PROSVETNIH DRUSTEV
INVALIDSKO PODJETJE »TOBAK«
PLESKARSKO-DEKORATERSKA ZADRUGA KOPER
»ISTRA«, TOVARNA ŠCETK IN METEL
»BOR«, VELETRGOVINA Z LESOM
»OMNIA«, VELEBLAGOVNICA
OKRAJNA TRGOVINSKA IN GOSTINSKA ZBORNICA
KOPER
OKRAJNO OBRITNA ZBORNICA KOPER
PROJEKTIVNI URAD, KOPER
TISKARNA PECCHIARI
TISKARNA GIULIANO
»STIL«, TOVARNA POHISTVA
HOTEL »TRIGLAV« KOPER
DE LANGLADE, TOVARNA SARDIN
OKRAJNI SINDIKALNI SVET KOPER
ZADRUŽNO PODJETJE »FRUCTUS«
AVTOPREVOZNIŠKO PODJETJE »ADRIA«
KNJIGARNA IN PAPIRNICA »LI-PA«
PRIMORSKA ZALOŽBA KOPER
TRGOVSKO PODJETJE »MA-NA«
TRGOVSKO PODJETJE »EGIDA«
MESOPROMET, KOPER
SPLOŠNA TRGOVSKA D. D.
ISTRSKA BANKA D. D.
KMETIJSKA ZADRUGA KOPER-OKOLICA
MERCEDES-BENZ, PODRUŽNICA KOPER
TISKARNA »JADRAN«
ISTRA-BENZ
»VINO«, KOPER
LJUDSKI ODBOR MESTNE OBCINE IZOLA
TOVARNA SARDIN »AMPELEA«
OPEKARNA »RUDA«
OSREDNJA MLEKARNA IZOLA
MESTNO GOSPODARSKO PODJETJE IZOLA

MESTNO TRGOVSKO PODJETJE »PROGRES«, IZOLA
TOVARNA SARDIN »ARRIGONI«
KMETIJSKA ZADRUGA IZOLA
ELEKTRICNO PODJETJE »ELTE«
GRADBENO PODJETJE »EDILIT«
»RIBA«, IZOLA
»DELAMARIS«, IZOLA
LJUDSKI ODBOR MESTNE OBCINE PIRAN
LADJEDELNICE »BORIS KIDRIČ«
MESTNA PLINARNA PIRAN
TOVARNA MILA, »SALVETTI«
HOTEL »METROPOL«
MESTNO TRGOVSKO PODJETJE PIRAN
»AGMARIT«, PIRAN
TRZASKA ZAVAROVALNICA
MESTNA KLAVNICA PIRAN
PIRANSKE SOLINE
OBCINSKI LJUDSKI ODBOR PORTOROŽ
HOTEL PALACE, PORTOROŽ
HOTEL CENTRAL PORTOROŽ
KMETIJSKA ZADRUGA PORTOROŽ
»ZACIMBA«, PORTOROŽ
POTOVALNI URAD »ADRIA«
KMETIJSKA ZADRUGA SV. LUCIJA
»PRERAD«, SV. LUCIJA
KMETIJSKA ZADRUGA SEČOVLJE
RUDNIK CRNEGA PREMOGA SEČOVLJE
OBCINSKI LJUDSKI ODBOR ŠMARJE
KMETIJSKA ZADRUGA ŠMARJE
OBCINSKI LJUDSKI ODBOR MAREZIGE
KMETIJSKA ZADRUGA MAREZIGE
OBCINSKI LJUDSKI ODBOR DEKANI
KMETIJSKA ZADRUGA DEKANI
KMETIJSKA ZADRUGA HERPELJE-KOZINA
UPRAVA OBCINSKIХ PODJETIJ DIVAČA
OBCINSKI LJUDSKI ODBOR DIVAČA
LJUDSKI ODBOR MESTNE OBCINE SEZANA
OKRAJNO GRADBENO PODJETJE SEZANA
TOVARNA PLETENIN SEZANA
TRGOVSKO PODJETJE PRI OZZ, SEZANA
KAVARNA »SPORT«
AVTOPREVOZ SEZANA
INDUSTRIJA KRASKEGA MARMORJA,
VRHOVLJE-SEZANA
OKRAJNA ZADRUŽNA ZVEZA, POSTOJNA

OB 50-LETNICI SMRTI ZGODOVINARJA S. RUTARJA

Te dni bo preteklo petdeset let, odkar je Primorska izgubila velikega zgodovinarja, arheologa in zemlje pisca Simona Rutarja.

Simon Rutar se je rodil v hribovski vasi Krm dne 12. oktobra 1851 kot sin preprostege kmeta. Čeprav je bil oče bolj reven kot bogat, je dal sina v šole. Gimnazijo je obiskoval in dovršil v Gorici, filozofske študije pa v Gradu. Služboval je

aledoval domačo in tujo zgodovinsko in zemljepisno literaturo. *Odločno je nastopal proti krivim teoretikom, posebno tržaškim, ker so pacili tržaško in istrsko zgodovino zgolj iz sovraštva do vsega, kar je slovensko, kot ja sam dejal.*

Pesnik Simon Gregorčič je ob smrti napisal svojemu rojaku v spomin tele pomenljive verzice:

»Znan ves Ti je bil zemlje krog in kaj na njem se je zgodilo — in davnosti iskalec strog, pregrebel daven grob si mnog, išče, kaj skrito v njem bi bilo...«

Ob 50-letnici smrti naj bi se spomnili velikega primorskega zgodovinarja vsi vzgojitelji naše mladine. To naj bi veljalo posebno za Tolminsko, kjer se je Simon Rutar rodil. Veliko je še ljudi, ki ne vedo, da je bil Simon Rutar sin tolminskih gora. Bolj so ga poznali v svetu kot doma. Res je, da pod Italijo nismo mogli in ne smeli govoriti o naših zaslužnih ljudeh, zato pa je naša dolžnost, da danes popravimo zamujeno. Delo zgodovinarja Simona Rutarja in njega samega mora poznati vsak naš človek.

Bratko Rot

Ljudske univerze v sežanskem okraju

Uspešno sredstvo za ideološki in kulturni dvig prebivalstva

Ljudska univerza v sežanskem okraju, ki je v lanskem letu dosegla zelo lepe uspehe, je tudi v letošnjem zimskem času nadaljevala s takšnim delom tako, da je ta oblika izobraževanja in vzgoje prebivalstva postala v nekaterih vaseh ljudska potreba in tradicija.

Vseh predavanj v okraju je bilo v letošnji sezoni nad 130, ki jih je poslušalo okrog 7 tisoč prebivalcev ali 22% vsega prebivalstva v okraju, kar je vsekakor zelo lep uspeh.

Okrajni odbor Ljudske univerze je s predavatelji iz okrajnih ustanov organiziral 55 predavanj v različnih vaseh okraja tam kjer občinski odbori Ljudske univerze niso imeli na razpolago svojih predavateljev.

Najboljše uspehe je dosegel občinski odbor Ljudske univerze v Sežani. V sami Sežani je bilo med zimo 18 predavanj z zelo peštrim in najboljšim sporedom in tudi z najboljšo udeležbo. Na vsakem predavanju je bilo povprečno 120 slušateljev, poleg teh pa so imeli v različnih vaseh občine še 11 predavanj. V Sežani so imeli tudi zelo odlične predavalje kot: člana CK ZKJ tov. Regenta. Ivana, Dr. Juvaučiča, Dr. Gorazda Kušaja, tov. Borisa Ziherla.

Občinski odbor Ljudske univerze v Dutovljah je organiziral s lastnimi predavatelji v Dutovljah in Tomaju 11 predavanj, poleg tega pa je vodil 2 tečaja z lepim uspehom.

V občini Komen so organizirali 8 predavanj, v Senožečah in Podgradu po 5 predavanj, v Herneljah 6 predavanj. Več predavanj so poleg tega imeli učitelji v različnih vaseh, posebno v Istri.

Poleg teh predavanj ljudskih univerz pa je bilo 15 izobraževalnih tečajev in sicer v Gor. Branici, Tomaju, Dutovljah, Podpeči, Hrastovljah, Dolenji vasi, Barki, Kozjanah, Brezovici, Kastelem, Pliskovici, Popetrah, Pregarju, Sabonjah in Trebešah. Vse te izobraževalne tečaje so vodili vaški učitelji.

V Tomaju je bil kot lani kuhinjski in gospodinjstvi tečaj najbolj uspešen in je vzbudil tudi največ zanimanja. Poudarek tečaja je bil si-

cer na kuhanju in gospodinjstvu, vendar pa so imeli vmes tudi zanimiva predavanja iz zdravstva, o vzgoji, fiziki in drugo. Kot predavatelji so sodelovali učitelji, profesorji, kmetijski strokovnjaki in kuharice. Tečaj, ki je bil zvečer dvakrat tedensko, je privabil žene in dekleta tudi iz po emu uro oddaljenih vasi. Enak tečaj je bil v Dutovljah.

V Dolenji vasi je pri izobraževalnem tečaju sodeloval tudi kmetijski strokovnjak.

Poleg navedenih so organizirali kuharski in šiviljski tečaj v Senožečah, krojni v Gorjanskem in čipkarski tečaj v Podgradu.

V okraju so letos bili v 20 vaseh tudi zdravstveno prosvetni tečaji RKS z dobrimi uspehi. V več krajih so na teh tečajih imeli predavanja izven obveznega programa.

J.V.

Kaj je z »Našo mislijo«

Pred nekaj meseci so slovenski dijaki iz Istre in nekaterih delov Primorske začeli izdajati dijaški list Naša misel, ki si je v kratkem času pridobil bralce med vsemi primorskimi srednješolci, predvsem pa v Trstu, Kopru in obeh Goricah ter v Tolminu. Izdali so tri številke, a poplej utihnili in niti glasu ni bilo čuti o njih. Zato sem sklenil, da v tem dopisu obrazložim stvari, da bodo naročniki in bralci ter različni podporniki na jasnem, zakaj Naša misel ne izhaja več; čeprav je kazala, da se bo razvila in imela bodočnost kot dijaški literarni list vsaj po bodrilnih uvodnikih in nekaterih prispevkih, ki so preraščali srednješolsko romantiko in so se spuščali v resnično življenje.

Polni volje do dela in pripravljeni doprinesti vsakršno žrtev, smo skušali Našo misel natisniti. Gradivo smo imeli, denarja tudi, saj so nam različne ustanove in podjetja v koprskem okraju darovala okrog 150.000 dinarjev. Sklicali smo tudi sestanek uredniškega odbora in se pomenili o vseh stvareh, dobili smo sodelavce prav med vsemi primorskimi dijaki in bili smo gotovi, da Naša misel izdamo za vsako ceno, toda stvar se je zataknila pri tiskarnah, čeprav so nam zagotavljali, da bodo Naša misel pravočasno natiskali. Obljub je bila cela kopicca, a ko bi morala Naša misel iziti, so ravno tiskarji odpovedali, kajti imeli so pogodbe z različnimi podjetji in založbami in bi Naša misel natiskali z zamudo in se to v skrčeni obliki, zato pa smo se odpovedali temu in se dogovorili z nekaterimi šolami, da bi izdali ob

koncu šolskega leta dijaški literarni zbornik, v katerem bi sodelovale vse primorske srednje šole s svojimi prispevki, a drugo leto bi ta zbornik izšel le dvakrat, tako da ne bi imeli toliko sitnosti s tiskarnami, pa tudi zato, ker izdajanje mesečnika nam odvzema precej časa, saj smo Naša misel izdajali in upravljali samo dijaki. Seveda bo zbornik v razmerju z mesečnikom več stal, toda naša podjetja so pokazala pripravljenost nam pomagati in upamo, da bodo to storila tudi ostala primorska podjetja. Tisti pa, ki so plačali za Našo misel celoletno naročnino, bodo dobili ob koncu šolskega leta dijaški zbornik. Tako smo vprašanje rešili le začasno, kajti nekateri sodelavci so za to, da bi Naša misel prihodnje leto izhajala redno, kot smo v začetku mislili, zato na tem mestu pozivamo vse sodelavce, da čimprej pošljejo svoje prispevke (do prvega maja!) in da se izjasnijo o teh vprašanjih.

P.B.

Slikarska razstava koprskih dijakov

Včeraj ob 10. je bila v veži hotela Triglav v Kopru odprta slikarska razstava petih mladincev, ki jo je organiziral mestni odbor ljudske mladine. Pet mladih slikarjev razstavlja nad 30 akvarelov in drugih risb. Ljubitelje slikarstva vabimo, da si jo ogledajo.

Mestni odbor ljudske mladine

Razni tečaji v tolminskem okraju

V tolminskem okraju so bili v zimskem času izobraževalni, gospodinjstvi in krojni tečaji in to v Grahovem, Idriji ob Bači, Jagrščah, Kal-Koritnici, Kobaridu, Ledinah, Lagu pod Mangartom, Modrejah, Rutih, Špenici, Straži, Stržišču, Tolminu in Vrsniku. Skupno je posečalo te tečaje 360 tečajnikov oziroma tečajnic, ki so redno in točno prihajali na te tečaje iz celo po dve uri oddaljenih krajev. Poleg slovensčine, zgodovine, zemljepisja in računstva so predavali o zdravstvu, prvi pomoči, lepem vedenju ter imeli praktičen pouk za ženska ročna dela, kuhanje in krojenje. Vseh predavateljev je bilo 36, od teh 18 prosvetnih delavcev, ki so skupno opravili 1262 ur predavanj in praktičnih vaj. Gospodinjstve tečaje pa niso posečala samo dekleta, temveč tudi žene, ki so sploh kazale izredno zanimanje za te vrste tečajev, medtem ko so fantje v splošnem izražali željo, da se prihodnjo zimo organizirajo čim več sadjarskih in živinorejskih tečajev, na katerih pa naj bi obravnavali tudi vrtnarstvo in čebelarstvo. Večina tečajev je bila zelo uspešna in so jih tudi slavnostno zaključili z različnimi prireditvami ter razstavami. Ze sedaj pa delajo načrte za prihodnje leto.

Poleg teh tečajev, pa so bili v

Borjani, Boycu, Bukovem, Cerknem, Drežnici, Dol. in Gor. Trebuši, Idriji, Kamnem, Krmicah, Mostu na Soči, Novakih, Otaležu, Pečinah, Soči, Šebreljah, Tolminu, Zadlaz—Čadrgu in Žagi tečaji Rdečega križa za žensko mladino, ki so jih posečala dekleta tamkajšnjih okolišev po enkrat tedensko. Skupno je posečalo te tečaje 274 deklet, ki so zlasti v manjših krajih 100% zelo odobrvala uvedbo teh tečajev in so jih tudi redno in točno posečale iz zelo oddaljenih vasic. V glavnem so bila predavanja o nalezljivih boleznih, prvi pomoči in negi dojenčkov. Priporočljivo bi bilo, da bi s tem v zvezi bila v teh tečajih tudi razna vzgojna predavanja.

Tako izobraževalni, gospodinjstvi kot drugi tečaji pa bi se na vsak način morali pričeti takoj, ko se končajo glavna poljska dela, t. j. že v mesecu oktobru, tako da bi se lahko končala pred nastopom pomladi. Prav tako bi bilo priporočljivo, da se v okviru teh tečajev naštudira tudi kak kulturni program za sam zaključek tečaja, ker se je v nekaterih krajih zelo obneslo. Zlasti je to potrebno v krajih, kjer se ne obstajajo kulturno-prosvetna društva in bi se na ta način ustvarili pogoji za njihovo ustanovitve.

V.F.

OTOKI

v zgodovini in pripovedkah

(Nadaljevanje in konec)

Danes, ko površje zemlje natančno poznamo, se nam zde te znamenite težko umljive. Šele, ko so raziskovalci v starih časih videli ogromna iztočja veletokov, so pričeli, dvomiti o svojih trditvah in sklepali, da tako velika množina vode se ne more zbrati na otoku, marveč le na celini. Do tega prepričanja je prišel Kolumb sam, ko je prvič videl leta 1498 mogočno ustje Orrinoka in dve leti pozneje raziskovalec Janez Pinzon, ko je zagledal orjaški izliv amamskega veletoka.

Naslednje motnje, ki so pričarale na stare zemlje obilico otokov, so bile tudi te, da so mornarji, ko so jadrali v nepoznanih morjih, imeli za otoke nizke oblake ali oedo megle, ležečo nad gladino. Dali so jim imena in jih zabeležili.

Srednjeveški zemljevidi Atlantskega oceana iz 14. ali 15. stoletja imajo izredno veliko število otokov. Ob Pirenejskem polotoku so otoki s fantastičnimi imeni, tako: Kozji otok, Golobji otok, Otok sv. Brandana, Deviški otok, Brazil, Antilia, Satanaxio itd.

Najznamenitejši izmed arabskih zemljepiscev Edrisi je trdil nekako sredi 12. stoletja, da ima Zapadni ocean 27.000 otokov.

Da so prišli ti izmišljeni otoki na zemljevide, imamo za to različne vzoke. Ponekod so ustvarili varljivo sliko otokov nizki oblaki in megla, kakor smo že omenili. Enako sledi iz Kolumbovega dnevnika na prvi vožnji v Ameriko. Dne 12. oktobra je dosegel prvi resničen otok v ameriških vodah, toda že 25. septembra je izvidnica ladje dala znamenje, da je zemlja v doledu. Na karavelah je ta novica izzvala veliko veselje, a drugo jutro so se prepričali, da so jih prevarili nizkoležeči oblaki. Drugi izvor takim motnjam so bile zračne predstave, ki so pričarale v bližino v velikih daljavah ležeče kraje. Enako se govori o »Fati morgannie« v puščavah. Take zračne slike, odnosno otoke so tedaj smatrali za začarane, ker jih niso mogli doseči. Veliko so tu tudi dostavile pravljice različnih narodov.

K tej mnogoštevilni zbirci otokov so poleg drugega zbirali še doživljaji mornarjev. Znano je, da lovci in mornarji svoja doživljanja silno povečajo in napihnejo. Zlasti v srednjem veku so čudovite mornarske dogodivščine smatrali za čisto zlato. Znana je pripovedka o mornarjih, ki so s svojo ladjo pristali pri otoku, sami so se izkrcali in se dolgo po njem sprehajali. Toda otok se je

pričel premikati in se končno pogreznil. Mornarji so se pravočasno rešili. Pogreznjeni otok je bil ogromen kit.

V arabskih pravljicah »1001 noč«, ki so nastale okrog 900 po n. št., se Sindbadu na njegovem potovanju dogodi tole (258. noč): »Nekega dne, ko smo jadrali, je veter popolnoma odnehal ravno takrat, ko smo prišli do malega otoka, ki je le nekoliko segal nad morsk gladino. Njegovo zeleno površje je bilo podobno travniku. Kapitan je ukazal sneti jadra, sli smo na otok, da tam zaužijemo našo južino. Medtem ko smo poseđili, začeli jesti in piti, se naš otok z močnim sunkom premakne. Z ladje so opazili potres in zavpili, naj se hitro vrnemo, da se nahajamo na hrbtu kita in ne na otoku. Nekateri so poskakali v čolne, nekateri so se rešili s plavanjem, jaz sem imel le še čas prijeti drvo, ki sem ga vzel s seboj z ladje, da zakurim ogenj.«

Ta pravljica je nedvomno napravila velik vtis na ljudi v srednjem veku. Nekoliko pozneje za tem sledi podobna, a še bolj bujna in fantastično okrašena pravljica o sv. Brandanu, »irskem Odiseju«. V tej naj bi na hrbtu kita, to je otoka, rasel gozd. Svetnik pa naj bi 7 let preživel na — kitovem hrbtu.

Teh oceanskih velikinov so se stari mornarji vedno bali. Nearh, poveljnik mornarice Aleksandra Velikega, je bil slavljen kot junak od svojih mornarjev, ker je v Indijskem oceanu pregнал čredo kitov z močnim

ropotom in trobentanjem. Zgodbe o potapljaajočih se otokih zasledimo v različnih variantah pri Arabcu Qazwinu v 13. stoletju in celo na pomorskem zemljevidu iz 15. stoletja, ki ga je narisal Mevia de Viladeste (1413). Pisal je: »To morje se imenuje »Mar boceanoc«. V njem živijo velike ribe, o katerih mornarji menijo, da so mali otoki. Izkreajo se nanje in zakurijo ogenj, ko pa riba začuti vročino, se prične premikati in se pogrezne v globino morja, mornarji se pa ne morejo rešiti.«

V Homerjevi »Odiseji« zasledimo najrazličnejša doživetja in srečanja, o orjaški ribi pa ni govora. Znak, da v Sredozemskem morju ni živel kit, tako je bil homerskem svetu nepoznan.

Vzrok za precenjevanje nevarnosti pred kitom je tudi ta, kar se je že večkrat zgodilo, zlasti ponoči, da je ladja trčila ob spečega kita. To poudarja tudi Marko Polo. Karakteristično popisuje Kotzebue tako srečanje s kitom na svojem drugem potovanju okrog sveta na ladji »Rurik« v letih 1815 do 1818. Piše: »Med vožnjo smo trčili na spečega kita. Ladja se je tako močno stresla, da sem ležec v postelji mislil, da smo sunili ob dno. Na tak nenežen način prebujeni kit se je divje pognal po morsk gladini in nato izgubil v globino.«

Iz takih doživljanj so torej nastali premikajoči se otoki, kar pa je le psihološko zanimivo, nima pa važnosti za mornarstvo.